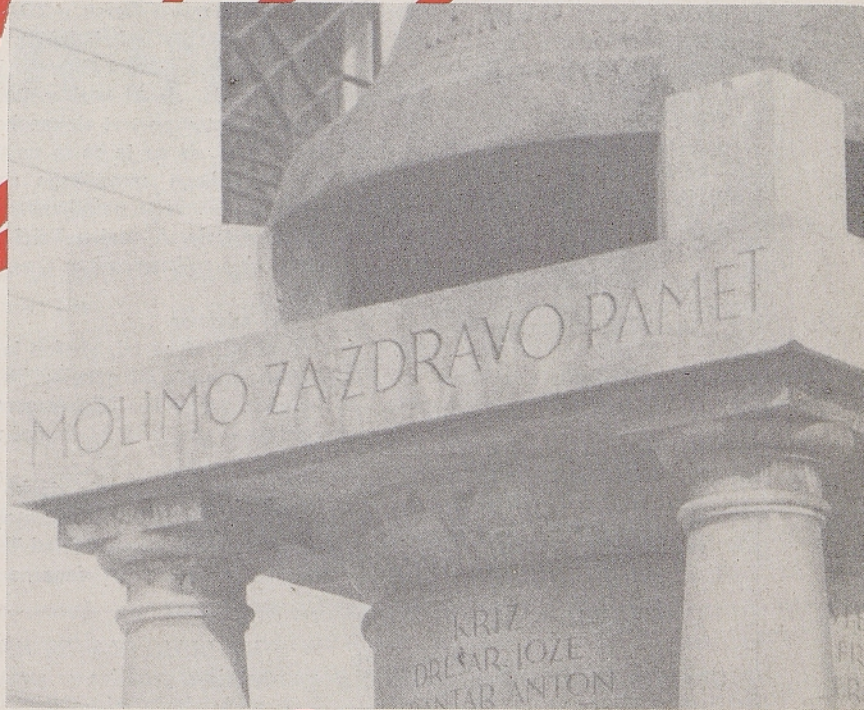


# mladika

9

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA  
67  
[ 117 986 1985  
9430051,9  
COBISS ◉





# MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXIX. - ŠTEVILKA 9

## KAZALO

Kompromisi niso na mestu	121
L. E.: In večna luč naj mu sveti	122
Milan: Misel o prikazovanjih Matere božje	123
Vladimir Kos: Pogovor v predmestni kavarni - restavraciji	123
Intervju: Bojan Brezigar	124
Mogoče ne veste, da...	125
Slikarju Avgustu Černigoju v spomin	127
Vili Stegu: Pesmi	128
Jelka Cvelbar: Nič jim ne sme manjkati	130
Pavle Merku: Kalonkovec	131
Antena	132
Iz slovenske publicistike	137
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Venceslav Sejavec, Marcela Bole)	139
Ocene: P. Zablatnik: Čar letnih časov (E. Sferco)	140
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	
Priloga: RAST 27-1985, pripravljiva uredniški odbor mladih (str. 105-108)	

Zunanja oprema:  
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133  
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu  
št. 193



Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 1.500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 12.000 Lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 1000 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

tisk »graphart«, trst, rossetti 34

# pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

## ZAKAJ O NEČEM PISATI, KAR NI RESNICA

»Mladike« — te vsestransko hvalevredne revije, se je poslužil neki G. V. in v številki 5/6, pod rubriko »Pisma« napisal (ali napisala) članek pod naslovom: Žalostna simetrija. Pisec je neiskren in pisanje ne odgovarja resnici.

Čitateljem »Mladike« pojasnilo samo na drugo polovico omenjenega članka, kjer pisec pravi: ... »mu je (Goršetu) neki emigrantski forum v ZDA postregel z nečim še bolj bolečim: vodstvu Modestovega doma v Celovcu je prepovedal, da bi stal v Rožmanovi sobi Goršetov portret slovenskega škofa, in javil, da se je za ta portret obrnil na nekega ameriškega umetnika. Beda slovenskega politikanstva se torej ni nehala. A vsaj s Tržaškega naj pride glas solidarnosti za dragega Goršeta.«.

### Naš odgovor.

G. V. naj bi se bil, predno je napisal članek, posvetoval s celovško Mohorjevo, če mu je res bilo za stvarno poročanje — in dobil bi drugačne informacije.

Emigrantski forum (z visoko besedo povedano) je odbor dvanajsterih, pod naslovom: »Spominski sklad škofa Rožmana«, ki je izvedel denarno nabirko

za opremo knjižnice in čitalnice v novem Modestovem domu s prošnjo, da se v čitalnico postavi škofu Rožmanu primeren spomenik. Mohorjeva je ponudbo sprejela in nam (odboru) pustila odprto odločitev, kakšen naj bo spomenik.

Nikjer in od nikogar nobene prepovedi!

Želja nas vseh je bila (odbora in darovalcev), pokazati škofu Gregoriju Rožmana v slikoviti celoti — kot velikega cerkvenega dostojanstvenika v škofovem ornatu.

Noben kip (portret glave) pa tega ne more pokazati.

Poslušili smo se demokratičnega glasovanja in odbor je odločil, naj bo škof Rožman podan v umetniški barvasti sliki.

Dolgo časa smo povpraševali po slovenskem umetniku in, ker ga nismo našli, smo delo zaupali amerišskemu (kатоličskemu) umetniku.

Gospoda prof. Goršeta dobro poznamo kot blago dušo — in poznamo velika njegova dela — je pa umetnik kipar, ne slikar. G. Gorše ve za našo odločitev in je — upamo — potolažen.

Tako, — čemu je bilo potreba izpadati, dvigniti vsaj na Tržaškem iz nagibov solidarnosti ta prah, ki tudi g. Goršeta

(dalje na 3. strani platnic)

*MOLIMO ZA ZDRAVO PAMET. Napis je na Plečnikovem spomeniku padlim v prvi svetovni vojni, zasekan je v elegantno kamnito obeležje pred cerkvijo v Komendi na Gorenjskem.*

*Tako možato opozorilo bi verjetno le težko našli še kje po svetu. Daleč je od latinske patetike, od germanske retorike in od slovanske sentimentalnosti. Nič emotivne igre, nič rožljajoče strumnosti, nič koralne elegičnosti. Le moder poziv, stvaren kot domislek sredi oranja ali setve, kot zamišljeni vzklík med mašo ali med razgledom čez obzorje domačih stvari.*

*In nad vklesano modrostjo zvon, ki s svojo nemo težo grozi, da se bo razmajal in zadonel, če ljudje pod njim ne bodo spoštovali pretresljivo prvinskega poziva.*

*Plečnikov kamniti memento v Komendi je še vedno živ. Še ena svetovna norost mu je potrdila stvarilno aktualnost, in tudi mir po njej je v slovenski deželi take vrste, da se srce in pamet klanjata modrosti v kamnu pod zvonom. MOLIMO ZA ZDRAVO PAMET.*

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.



# KOMPROMISI NISO NA MESTU

Vprašanje zakona, ki naj zagotovi obstanek in razvoj slovenske manjšine v Italiji, ostaja vsekozi živo prisotno v manjšinski javnosti po za-  
slugi naših političnih krogov in sredstev jav-  
nega obveščanja, v italijanskem svetu je skoraj  
praviloma predmet zgolj odklonilnih stališč, v  
Sloveniji pa dokaj sramežljivo v okviru spremljanja  
naše zamejske kronike. Ponovno je to  
vprašanje nekoliko oživel v Sloveniji ob deset-  
letnici podpisa Osimskega sporazuma, ko je slo-  
venski parlament posvetil našim in sploh manj-  
šinskim problemom sejo v skupščini, na kateri  
so vsi ugotavljali, domači poročevalci in manj-  
šinski predstavniki, da je stanje slovenskih  
manjšin nezadovoljivo. Desetletnica Osima pa  
je premnogim dajala priložnost, da so ugodno  
ocenjevali osnovo sporazuma in mu pripisovali  
temeljno vrednost za urejanje odnosov med dr-  
žavama. Tako smo bili priča številnim člankom  
z dvoličnimi naslovi, ki nikakor niso spodbujali  
k branju. Dejanj seveda nobenih, pač v smislu  
preambule sporazuma, ki je reševanje zakonske  
zaščite manjšine zaupal italijanskim instituci-  
jam. Čutiti je bojazen drezati v to zadevo, ker  
bi to lahko privedlo do odklonitve celotnega  
sporazuma, kar bi navsezadnje prišlo še naj-  
bolj prav desničarjem in bi morda postavilo  
vprašaj na državne meje. Stvar šibkosti torej!

»Dvorezno« je v javnosti odmevala tudi vse-  
bina pisma, ki so ga senatni komisiji za ustav-  
na vprašanja — ta se že več časa ukvarja z na-  
šim toliko razbobnanim zakonom — poslali škof-

je treh obmejnih škofij naše dežele. Pismo s ple-  
menitimi besedami načelno podpira zaščitni za-  
kon in ga utemeljuje, toda hkrati daje vtis, da  
so se podpisniki ustrašili prepogumnega dejanja  
in morebitnih posledic v javnosti, in tako so svo-  
jo začetno zahtevo omilili v smislu nekakega  
kompromisa. Na začetku odstavka smo »dvorez-  
no« dali v narekovaj, ker smo prislov povzeli po  
komentarju, ki ga je k pismu objavila 44. šte-  
vilka DRUŽINE, ki poudarja, da mora biti ce-  
lotna manjšina deležna enakih pravic, ker edi-  
no tako se upoštevaajo nesporne različnosti. Dru-  
žina tudi zavrača strah pred negativnimi posledicami  
večine spričo zaščitnega zakona. Sicer pa  
je pismo takoj povzročilo negativne odmeve tu-  
di med nekaterimi prenapetimi italijanskimi  
verniki, ki so jasno povedali, da ga odklanjajo  
in se ne čutijo vezani.

Kljub vsej previdnosti je torej pismo padlo  
na neplodna tla in tudi nas ne more v celoti za-  
dovoljiti, čeprav pozdravljamo dobronamernost  
te geste, ki hoče prispevati k pomiritvi. Nemara  
pa bi bilo zares boljše, če bi naši škofje začeli  
s stvarno pobudo za resnično spravo med tu ži-  
večima narodoma v duhu prave strpnosti, a brez  
kompromisov, ki niso — glede te problematike  
— na mestu niti na politični ravni. Zakona, ki  
bi zadovoljeval vse, si ne bodo mogli izmisliti  
niti najbolj spretni politiki, čeprav vse daje mi-  
sliti, da se vse razvija prav v tej smeri, s čimer  
se slovenska manjšina v Italiji nikakor ne more  
zadovoljiti.



## In večna luč naj mu sveti...

Stari Loure je vsak dan obiskoval pokopališče. Živel je v tesni in mračni podstrešni sobici ob robu mesta, blizu pokopališča. Čeprav ni imel nikogar svojih pokopanega na tem pokopališču, je večji del dneva prebil na božji nji-vi. Vedno je bil na tekočem o vseh pogrebnih naslednjega dne in ni nikdar zakasnil.

O Lovretu so ljudje vedeli le bore malo. V bližino mesta se je priselil pred leti in vsi njegovi dnevi so bili na zunaj enaki. Z vsakterim je bil prijazen, a z nikomer preveč odprt. O njem je šla govorica, da je po daljnem sorodniku, katerega ni niti poznal, podedoval veliko dediščino, a tega niso mogli potrditi. Ljudje so ga videvali, kako je vsako jutro, kljub svojim letom in slabemu vremenu, hitel proti pokopališču. Na sebi je imel vedno star, ponošen suknjič. Poleti ga je nosil preko levega lahta, pozimi pa si je oblekel pod suknjič kar po dva volnena jopiča. V desnem žepu suknjiča je vedno nosil nekaj preprostih sveč, zavito vsako posebej. V levem žepu pa je imel vžigalice. Loure ni pristopil k vsakemu pogrebu. Izbiral je samo tiste, za katerimi razen grobarja, ni bilo nikogar. In takih je bilo zelo veliko in vsak dan; kak dan celo po dva ali trije. Ti pogrebi so bili cilj Lovretovih prihodov na pokopališče.

Vsak osamljen pogreb je s sočutjem, zbranstvo in tiho molitvijo spremljal od mrtvašnice do groba. Počakal je, da so krsto spustili v zemljo, jo zasuli, postavili nagrobni križ in odšli. Tedaj je pristopil Loure, potegnil iz žepa svečo, jo odmotal, postavil pred nagrobni križ in jo prižgal. Če je bil še čas do naslednjega pogreba, je Loure ostajal pri grobu in zamolklo prepeval stare pesmi.

Loure se je vsak večer oglašal v zvonarjevi kajži, ki je bila ob zvoniku pokopališke cerkvice. Nekoč ga je zvonar opazil, kako je v dežju čakal, kdaj bo krenil pogreb iz mrtvašnice, pa ga je povabil, naj vstopi in se ogreje.

Od tedaj je bilo naravno, da se je Loure vsaj za trenutek ustavljal pri zvonarju ob svojih obiskih pokopališča. Zvonar je že prej opazil tega posebnega. Ni mu bil nadležen, še vesel je bil, da je lahko s kom delil svoj del dneva. Zato ga je prijazno sprejemal v svojem skromnem domu. Če ničesar drugega, povezovali so ju vsakodnevnih pogrebi. Kot so vdano dogorevale Lovretove sveče, tako so vdano zvonili navčki, brez izbire, vsakomur enako.

»Čemu in komu prižigaš sveče?« vpraša zvonar nekoč Loureta.

»No, to delam samo tako, da jim malo posvetim,« odgovori Loure.

»Komu? Mrtvim?« — se je začudil zvonar.

»Da, verjetno njim,« — je neodločno potrdil Loure.

»Boljše bi bilo, da kupiš kruha lačnim, kot pa da trosiš denar za te sveče,« — ga opomni zvonar.

»Kupujem najcenejše,« — se je opravičeval Loure. »Pa tudi mrtvi so potrebni hrane, kot živi!«

Zvonar ga je rahlo oplazil s pogledom izpod košatih obrvi.

»Da!« — je potrdil Loure. »Kar je kruh živim, to je prižgana sveča mrtvim ... Samo da te sveče iz parafina niso take, kot so bile nekdanj. Nimajo tako živega plamena ... No, pa tudi današnji beli kruh ni tak, kot je bil nekoč tisti iz krušnih peči ... Svojim otrokom dajemo ponarejeno luč in kruh, a od njih zahtevamo naj bodo resnični, pokončni, izravnani ...«

»Oho!« se nasmehne zvonar. »Ti pa bi bil dober pridigar!«

»Ne, raje nočni čuvaj« — pravi Loure resno.

»Povej že no,« se zresni zvonar, »zakaj pa spremljaš samo tiste pogrebe, za katerimi ni nikogar?«

»Pričam za pokojnika,« — pravi Loure, »in za one, katerih, ne vem zakaj, jih ni za pogrebom. Mislim, da vsakdo daje tej zemlji vsaj malo dobrote ... In tako hočem reči vsaj skromni hvala!«

»Pa si ne domišljaš česa?« — ga vpraša zvonar.

»Ne vem, in na to niti ne mislim,« — odgovori Loure.

»Delam, kar mi narekuje srce. Vem le to, da nisem modrejši, kot pa je moje srce.«

»Da nisi pameten, to vem,« — odgovori zvonar, nehote zamišljen, »ker če bi bil, ne bi prižgal sveč tudi takrat, kadar dežuje.«

»Grobu je dovolj, da sveča zagori le za trenutek,« — pravi Loure, »tudi zvon še brni, ko se je kembelj že umiril in ne udarja več.«

»Zares,« — se nenadoma spomni zvonar.

»Si ti vesel, da si zvonar?« — vpraša Loure zvonarja.

»Če sem vesel? To je opravilo kot vsako drugo. Vsaka cerkev, vsako pokopališče mora imeti svoj zvonik in svojega zvonarja. Tako sem tudi jaz tukaj.«

»Blagor tistemu, ki spozna svetlobo« — reče Loure zavestno, — »ali pa glas zvona.«



»Misliš, blagor tebi?« — ga vprašujoče pogleda zvonar.

»Da, blagor meni!« — potrdi Loure. »O, da bi bilo tudi tebi!«

»Misliš, da bi to spremenilo moje življenje?« — vpraša zvonar.

»Moje življenje je začelo goreti s temi svečami,« in položi roko na desni žep suknjiča.

»Kako ti je bilo, ko si prižgal prvo svečko?«

»Prve svečke nisem prižgal jaz, temveč jo je meni neko nepoznano dete,« — reče Loure. — »Bila je to že dogorela sveča. Košček povsem nagorelega stonja, ki je gledal iz razlitega in raztopljenega voska. Nihče, razen deteta, ga ne bi mogel vžgati.« In s polnim glasom vdanosti je slovesno dejal: »Jaz sam sem taka sveča!«

Stari Loure je preminil na dan vseh svetnikov. Naslednje jutro, na dan spomina mrtvih, so ga pokopali. Za krsto sta stopala samo župnik in zvonar. Ko so grobarji spustili krsto v jamo in jo začeli zasipati, sta župnik in zvonar po-

časi odšla s pokopališča. Pred glavno mašo za pokojne je prihitel župnik k zvonarju in mu rekel:

»Čuj, iz cerkve je nekdo odnesel prižgano velikonočno svečo izpred glavnega oltarja. Kaj misliš, kam bi jo mogel kdo odnesti?«

Zvonar je pordel in izjecljal: »Ne ..... e ..... veeem!«

Tedaj je prihitel grobar. »Gospod župnik, nekdo je ono veliko svečo izpred glavnega oltarja postavil na grob onega moža, ki smo ga zjutraj pokopali. Še je tam. Naj jo prinesem nazaj v cerkev?«

Župnik se je ozrl na zvonarja, ki je gledal okoli sebe in se nasmehnil, rekoč: »Tam je nje-no mesto, pustite jo na grobu, naj sveti njemu, ki je tolikim prižigal luči!«

Zvonovi pa so ves dan pozvanjali mrtvim v spomin! Tudi zvonar je pomolil za dušo in večni pokoj starega Loureta.

L. E.

## ŽIVA BESEDA

# Misel o prikazovanjih Matere božje

Prikazovanja Matere božje v Lurdu, Fatimi, dane morda v Medjugorju, nas vedno znova čudijo in ganajo. Veliko ljudi najde vero, drugi napasejo svojo radovednost.

Začudení smo zaradi okoliščin prikazovanja: skoraj povsod se dogaja v največji preprostosti in revščini. Marija ne izbira imenitnih ljudi. Svoja naročila je posredovala mlademu dekletu v Lurdu, otrokom v Fatimi ... Notranje močni, nevsiljivi in previdni, pričajo z molitvijo in zgledom o resničnosti dogodkov.

Ganjeni smo zaradi neizmerne ljubezni božje Matere do ljudi, ki se z grehi neprestano odvrčamo od njenega Sina. Vedno znova nas opozarja, naj se očistimo in odžejamo pri izviru, ki je Jezusov evangelij. Tu zajemamo bogate darove božje milosti in odrešenja za življenje sveta. Potrebno je spreobrnjenje v duhu molitve in pokore. Evangelij mora postati zopet knjiga življenja.

To je sporočilo Marijinega posredovanja v svetu: spreobrnjenje za rast božjega kraljestva v svetu. To gradimo, ko skrbimo za resnico, pravico, mir, zvestobo in svobodo. Ljubezen do Boga in bližnjega daje moč našemu prizadevanju za dobro.

MILAN

## VLADIMIR KOS

# Pogovor v predmestni kavarni-restavraciji

*Ne misli, da ne vem, kaj čutiš (tovariš ateist).  
Strmiš v veselje otemnelih daljav  
in čuješ molk,  
kako se v njem zgubi trditev,  
da Njega — Njega! — ni.  
In čas se skrči v dneve.  
Prostor se skrči v prazen grob.*

*Ti bo med prsti cigareta  
svetlobo večala?  
Rdeča kapljica v kozarcu  
razlagala skrivnost?  
Že dolgo veš, da snov je nema —  
le strune grlu da.  
Je nekaj v naju, nekaj več kot snov:  
srca prostost.*

*Na uro gledaš, ves nestrpen.  
Ljubezen čaka te  
nekje v visokem bloku hiš,  
kjer je svod vijolic luč.  
Hiteti moraš: zate čas je zamotan v nehanje.  
Odšel bom tudi jaz. Ne daleč?  
Veš — On je zmeraj tu.*

Po velikih mestih Japonske se kavarne — v ameriškem stilu in z ameriškimi imenom Coffee Shop — množijo, a je še zmeraj dokaj restavracij, kjer moreš tudi po japonski jedi naročiti kavo. Takšnim lokalom bi lahko rekli kavarna-restavracija.



## B. Brezigar: »Za Slovence so bila daleč najbolj negativna tista obdobja, ko smo bili vsi potisnjeni v opozicijo«



Po petih mesecih pogajanj so na Tržaškem v občini Devin-Nabrežina končno dobili župana. Ta je svetovalec SSk Bojan Brezigar, nekdanji odbornik tržaške pokrajine in v prejšnji mandatni dobi odbornik za urbanistiko devinsko-nabrežinske občinske uprave. Bojan Brezigar je postal župan po dogovoru med strankami DC (Krščanska demokracija), PSI (Italijanska socialistična stranka) in SSk (Slovenska skupnost). Ta sporazum je prišel nekako nepričakovano in pomeni preobrat v občini, katero so prej deset let vodili komunisti in socialisti, zadnja štiri leta pa tudi Slovenska skupnost. Za Slovensko skupnost je verjetno važno predvsem to, da je s sklenjenim sporazumom dobila svojega edinega župana v deželi, potem ko je po dolgih letih prišlo do preobrata v števerjanski občini, kjer je ta stranka prešla v opozicijo. Bojan Brezigar je časnikar Primorskega dnevnika. Do pred kratkim je bil njegov dopisnik v Rimu.

**MLADIKA:** Dopisnik v Rimu in župan v Devinu-Nabrežini: ali je mogoče uskladiti oboje?

**BREZIGAR:** Ne, tega nikakor ni mogoče uskladiti. Z izvolitvijo za župana sem moral pustiti dopisniško mesto v Rimu, kajti devinsko-nabrežinska občina terja celega človeka, vsakodnevno prisotnost za reševanje nešteti vprašanj. Reči moram, da včasih pogrešam rimsko dopisništvo, ki mi je omogočilo, da sem tudi na naša dogajanja gledal z drugačnega zornega kota, vendar sem že od vsega začetka vedel, da obeh obveznosti ni mogoče uskladiti. Tako sem se pač vrnil v Trst.

**MLADIKA:** Po izgubi županskega mesta v Števerjanu si postal Ti edini slovenski župan v deželi, izvoljen na listi SSk. Pred Števerjanom je do podobnega preokreta prišlo že pred leti na Repentabru. Zdi se, da je za SSk županska mesta lažje izgubiti kot pridobiti. Tudi župansko mesto v Devinu-Nabrežini naj bi menda ne trajalo vso mandatno dobo. Je to res?

**BREZIGAR:** O tem, kdo bo župan in kako dolgo bo to ostal, smo se pogajali več kot pet mesecev. Nobenega sporazuma menda ni bilo tako težko doseči kot tega nabrežinskega in to dokazuje kočljivost stanja v devinsko-nabrežinski občini. Sedaj je sporazum dosežen in Slovenska skupnost je izvolila svojega župana. Še nikoli nismo bili brez nobenega župana in mislim da Slovenski skupnosti pritiče vsaj eno župansko mesto, neglede na številčne razmere v posameznih občinah. Vsekakor pa je moj odgovor na vprašanje zelo jasen in zelo enostaven: izvoljen sem bil kot predstavnik Slovenske skupnosti in na tem mestu bom ostal, dokler Slovenska skupnost ne bo odločila drugače.

**MLADIKA:** Za Slovence na Tržaškem se je zdelo, da je sedanji čas skrajno neugoden: Lista za Trst, ki je očitno protislovenska in protislovenska, je koalizirala okrog sebe vse, kar je proti Slovincem in proti Jugoslaviji. Pa vendar: SSk še nikoli v zgodovini ni imela na Tržaškem toliko pozicij kakor prav danes: odbornika na tržaški občini, odbornika na tržaški pokrajini, odbornika v Zdravstveni enoti, predsedstvo ene komisije na Deželi. Nazadnje je prišlo še do Tvoje izvolitve za župana. Kakšno težo ima vse to? Koliko vse te pozicije lahko koristijo celotni slovenski narodni skupnosti na Tržaškem? Kaj bi odgovoril na primer tistim, ki trdijo, da se borite samo za stolčke? Ali je možno v politiki in v našem sistemu boriti se za kaj drugega kakor za stolčke? Ali ne laže, kdor se spušča v politično igro in obenem trdi, da se ne bori za stolčke?

**BREZIGAR:** Politična igra je obenem tudi igra za stolčke samo zato, ker je edino s teh »stolčkov« možno res voditi politično delo. Italijanska ureditev pač to skorajda narekuje. Ne gre torej za nikakršen boj za stolčke zaradi stolčkov samih, ampak za stvarna prizadevanja za dosego čim večjih uspehov s pozicij, ki jih



imamo. Našega dela torej ne gre ocenjevati po tem, koliko »stolčkov« smo si priborili, ampak po tem, kaj smo na teh »stolčkih« naredili. Mislim, da je treba v tej luči gledati na posamezne politične izbire, ki so bile narejene v zadnjem letu in mnenja o uspehih verjetno niso enaka za vse. Vendar je treba tu povedati, da smo se v Nabrežini znašli pred težko izbiro: ali smo strogo dosledni in prepustimo občino italijanskemu nacionalnemu bloku ter preidemo v opozicijo, ali pa ugriznemo v jabolko tega zavezništva. V opoziciji bi ne dosegli ničesar, prepričan sem, da bomo v večini vsaj nekaj dosegli. Vsekakor pa ima ta naša prisotnost v številnih izvoljenih organih veliko težo, saj s svojo prisotnostjo aktiviramo prizadevanja za naše slovenske probleme, čeprav z različnimi uspehi. V opoziciji pa bi se vtopili v morju močnejše in bolj demagoške opozicije, ki jo vsi dobro poznamo. Pa tudi sicer se za našo stranko postavlja vprašanje zavezništev drugače kot za vsehdržavne stranke. Mi ne odločamo na osnovi vsehdržavnih usmeritev ali po nalogu rimskih vodstev. Mi o zavezništvih odločamo na osnovi interesov slovenske manjšine in videli smo, da so bila za Slovence daleč najbolj negativna tista obdobja, ko smo bili vsi potisnjeni v opozicijo.

**MLADIKA:** Nekateri imajo pomisleke glede regulacijskega načrta, predvsem kar zadeva Sesljanski zaliv. Govorijo tudi o velikih špekulacijah in manevrih. Ker si regulacijski načrt že v prejšnji upravi v koaliciji SSK-KP-PSI pripravil Ti, kaj bi odgovoril na take očitke?

**BREZIGAR:** Tudi sam imam velike pomisleke o Sesljanskem zalivu: za nas Slovence je zelo važno, da tam ne pride do novih množičnih naselitev in Slovenska skupnost na take rešitve ne bo pristala. Vendar pa je enako nevarno pustiti zaliv v takem stanju, kakršno je danes. Osnovni zakon fizike, po katerem neko telo ne more stati tam, kjer stoji drugo, mora biti šola za nas vse: zaliv je treba urediti, treba ga je turistično opremiti v teh petih letih, ko imamo še občino v rokah. Potem ne bo šel nihče rušit tega, kar bo zgrajeno, če pa v teh petih letih ne bo zgrajenega nič, bo kaj lahko sprejemati drugačne izbire, če bi se zgodilo, da bi Slovenci čez pet let ne imeli več možnosti soodločanja v občini.

**MLADIKA:** Poleg Sesljanskega zaliva, kateri so še drugi večji problemi in projekti občinske uprave, ki ji boš načeloval?

**BREZIGAR:** Cela vrsta problemov je tu. Mislim, da moramo predvsem paziti na enakomeren razvoj našega ozemlja, torej tudi na razvoj naših kraških vasi. Nova razsvetljava, ki je bila izvedena v zadnjih letih prav na predlog naše stranke mora biti le prvi znak modernizacije, ki je nujno potrebna, da prebivalci naših kra-

## V slovenska obzorja in čez

### Mogoče ne veste, da...

- da so strokovnjaki iz Nizozemske, ki so preučili terenske razmere v Sloveniji, izjavili, da bi na slovenski zemlji lahko živelo deset milijonov ljudi, če bi bila primerno obdelana ...
- da je založba Slovenska Matica v Ljubljani najavila objavo knjige SPOMINI 1942-1945 slovenskega pisatelja in diplomata ter poznejšega političnega emigranta dr. Antona Novačana ...
- da je generalštabni major Pabst, sodelavec šefa nemškega Abwehra admirala Canarisa, načrtoval skupaj s slovenskim polkovnikom Vauhnikom, jugoslovanskim vojaškim atašejem v Berlinu, uboj Hitlerja po atentatorju z Balkana ...
- da je po Dedičevih informacijah Edvard Kardelj dal pobudo za taborišča za informbirojevce in da je med stavko v Trbovljah in študentsko demonstracijo v Beogradu predlagal uporabo tankov, če bi bilo treba ...
- da imamo Slovenci velikega pionirja moderne raketne in vesoljske tehnike v inženirju Hermanu Potočniku (1892-1929) ...
- da se je ruski zgodovinar Nikolaj Tolstoj, ki sicer živi v Oxfordu in piše v angleščini, poglobil v tragično usodo vrnjenih slovenskih domobrancev in da bo prihodnje pomlad izdal knjigo o njihovi izročitvi ...
- da je predsednica tržaškega esperantskega društva Slovenka gospa Alther ...
- da je ob sporu s Kominformom Boris Zihert pisal Centralnemu komiteju KPJ, da Stalin vidi nadalje, ker je na najvišjem stolpu ...
- da je dr. Ciril Žebot, upokojeni univerzitetni profesor v Washingtonu, napisal 400 strani obsega jočo knjigo svojih SPOMINOV in jih namenil objaviti prihodnje pomlad ...
- da znani slovenist in prevajalec Janez Gradišnik pripravlja novo izdajo nemško-slovenskega slovarja za založbo Langenscheidt ...
- da sta jugoslovansko-italijanski sporazum v Osimu pripravljala s tajnimi sestanki v gradu Strmolj sredi Gorenjske visok funkcionar ministva za industrijo Carbone (član proslule lože P2, kot se je pozneje izkazalo) ter sedanji jugoslovanski veleposlanik v Parizu Boris Šnuderl ...
- da tudi pod Gorbačovom na letališču v Moskvi ali v pristanišču v Leningradu količakaj sumljivega tujca slečejo do nagega in izpostavijo žarkom X in da je zaradi posesti »protisovjetske« literature lahko obsojen do pet let zapora ...
- da sprevodnik na mednarodnem vlaku med Beogradom in Parizom ne pozna niti besede francoščine, italijanščine in nemščine ...



ških vasi ne bodo imeli več občutka, da so državljanji druge kategorije in da je vsa skrb občine uperjena v spodnje vasi. Poleg tega moramo biti zelo pozorni na vprašanje sožitja med Italijani in Slovenci, ki pa se mora razvijati na enakopravni ravni, kajti sožitja ni mogoče graditi samo enosmerno, kot bi hoteli nekateri.

**MLADIKA:** Med dolgimi pogajanji smo večkrat brali o obnovitvi prejšnje »domače« uprave s socialisti in komunisti. Kaj ste mislili z nazivom »domača« uprava: slovensko upravo?

**BREZIGAR:** To je v bistvu etiketa, ki ima zgodovinsko ozadje. Slovenska skupnost je odklanjala etiketo »levičarske« uprave in torej etiketo »rdečega pasu« okoli Trsta, ker je sama stranka širokih obzorij in zbira v svojih vrstah ljudi, ki jih družijo narodna pripadnost in ne ideološka opredeljenost. Slovenska skupnost je tudi odklanjala etiketo »napredne« uprave ker misli, da nima nobena stranka pravice, da si lasti ta naziv: naprednost je treba soditi po delu in ne po strankarskem predznaku. Naziv »domača uprava« pa je nastal takrat, ko je bilo treba izbirati med sodelovanjem s priseljenci ali sestavo uprave v okviru avtohtonega prebivalstva. Kar zadeva širše pojmovanje vloge Slovencev v občini, je ta definicija osnovana na dejstvu, da smo skoraj vsi Slovenci združeni v strankah, ki so sestavljale prejšnjo upravo. Slovenci smo v občini avtohtono prebivalstvo, domačini, in od tod definicija domače uprave. Ker si Slovenska skupnost povsod (in ne samo v Nabrežini) prizadeva za čim širšo akcijsko enotnost med Slovenci, se je torej zavzemala za obnovitev take domače uprave. Kar pa zadeva stanje v občinskem odboru, gre zgolj za etiketo, konvencionalno ime. V prejšnji »domači« upravi s komunisti sta sedela dva istrska begunca in pet domačinov, od katerih en Italijan in štirje Slovenci; v sedanji upravi sedita dva istrska begunca in pet domačinov, od katerih dva Italijana in trije Slovenci. Kdo torej lahko pove, katera uprava je bolj domača? Definicija domače uprave je torej vezana na prebivalstvo in ne na politično zavezništvo.

**MLADIKA:** Se vam ne zdi, da so bila petmesečna pogajanja za občinsko upravo le nekoliko predolga, saj se državne krize rešijo v nekaj dneh? In za Slovensko skupnost ali ne bi bilo bolje, da bi šla takoj v sedanjo koalicijo, saj je bilo takoj jasno, da socialisti ne bodo šli v koalicijo s komunisti. Tako ste pravzaprav pustili vse zasluge za sedanjo koalicijo Socialistični stranki?

**BREZIGAR:** Vprašanje zase je, ali gre res za zasluge, a o te nem bom govoril. Socialistična stranka je svojim volivcem zagotovila drugačno koalicijo, socialističnega župana in italijanskega župana. Socialističnega župana ni dobila, prav

tako ne italijanskega župana. Hotela je torej izpolniti vsaj dano obvezo o spremembi koalicije. Slovenska skupnost, ki je na osnovi želja svojih volivcev predlagala obnovitev prejšnje koalicije in slovenskega župana (ne pa nujno župana Slovenske skupnosti), je morala pač pri eni točki popustiti. Pa tudi tega ne bi naredila, ko bi ne ugotovila, da obstaja resna nevarnost, da izbirajo (v okviru manjšinske koalicije) socialisti vse, za kar so si prizadevali, pa čeprav samo za kratek čas. Tega nismo mogli dopustiti, kajti odgovornost bi bila prevelika.

**MLADIKA:** Čeprav je bila iz koalicije izključena Lista za Trst, se nam zdi, da tudi sedanja koalicija z DC in PSI ni prav nič naklonjena Slovincem. Kot nosilec slovenskih problemov in teženj je SSK v sedanji koaliciji pravzaprav zelo osamljena.

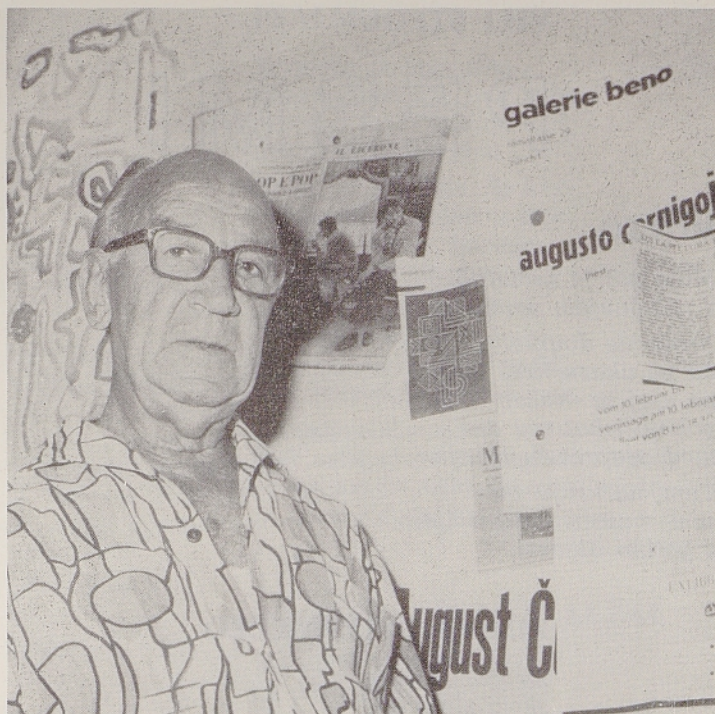
**BREZIGAR:** To, da je Slovenska skupnost osamljena, kadar gre za vprašanja manjšine, je dejstvo, na katerega smo navajeni. Nanj smo navajeni tudi v drugih zavezništvih, saj nismo še pozabili dolgotrajne polemike o naravnih parkih in o varianti regulacijskega načrta, ki smo jo v zadnjih dveh letih vodili s komunistično partijo. Morda bo sedaj res nekoliko težje, vendar pa je treba poudariti, da so naši novi partnerji v celoti sprejeli politični program Slovenske skupnosti, kar je pomembno jamstvo, da bomo ta program tudi izvajali.

**MLADIKA:** Ob vstopu v Slovensko skupnost kot pripadnik Slovenske levice si predstavljaj tisti del slovenskih levičarsko opredeljenih Slovencev, ki so se uprli vključevanju v italijanske stranke in ustanovili Slovensko levico. Kaj ostaja danes od te samostojne grupacije. Zdi se, da je popolnoma izhiral?

**BREZIGAR:** Od te samostojne grupacije ostaja osnovna ideja, da se Slovenci, ne glede na politično oziroma svetovnonazorsko opredeljenost zbiramo v samostojni stranki. Slovenska levica je verjetno izginila tudi zato, ker je večsah posvečala preveliko pozornost dogajanjem izven našega zamejskega miljeja, kar ne more biti prvenstvena naloga slovenske zamejske politične organizacije. Vendar pa bi ne soglašal, da je ideja shirala: nasprotno, z nastankom Slovenske levice in opredelitvijo velike večine njenih predstavnikov za Slovensko skupnost je tudi Slovenska skupnost pridobila večjo širino svojega obzorja; to je pomagalo k premostitvi nekaterih definicij, ki so bile za stranko že takrat netočne, a jih je nam nenaklonjena propaganda širila med javnim mnenjem. Skratka, mislim, da je bila Slovenska levica nujna pot k ustalitvi vloge Slovenske skupnosti kot stranke, ki hoče združevati vse Slovence na osnovi načela, da lahko je preko samostojnega političnega nastopa izborimo svoje zakonite pravice.



# Slikarju Avgustu Černigoju umetniku - ustvarjalcu in pedagogu v spomin



Že dolgo nismo več videli na tržaških ulicah njegove značilne postave niti ne slišali njegove temperamentne in sproščene besede, s katero je tako rad razlagal svoje nekonformistične poglede na umetnost, toda še vedno smo ga imeli živo v zavesti kot pojav, ki je že nekako prirasel našemu okolju in ki naj nas še naprej in naprej spremlja in vedri našo vsakdanjost.

Avgusta Černigoja zdaj ni več. Umrli je v nedeljo, 17. novembra, v 87. letu starosti, pokopan pa je bil naslednjo sredo v Sežani, ki mu je omogočila, da je zadnje dobo svojega življenja preživel kot gost Lipice. Za njim bosta ostala močan spomin in njegova umetnost, ki ne živi samo na platnih, grafičnih listih, intarzijah, ilustracijah, cerkveni slikariji, ladijskih dekoracijah, temveč tudi v več generacijah naših umetnikov in grafikov, ki so v njem dobili izviren in zanesljiv napotek v likovno ustvarjalnost, v kateri se je Černigoj suvereno gibal kot pravi mojster, saj je obvladal najrazličnejše tehnike in prijeme. Tudi zato — in ne samo zaradi njegovega eklektičnega duha, ki mu ni dovolil, da bi dokončno pristal v enem stilu — je bil sposoben mahoma preusmeriti svoje zanimanje v vedno nove likovne žanre in prilagoditi svojo ustvarjalnost novim načinom. Premnogim generacijam slovenskih dijakov je v šolskih klopih cepil nekonvencionalni smisel za umetnost, čeprav nas je obenem znal tudi presenetiti, ko nam

je govoril o starih mojstrih in smo kot dijaki naivno pričakovali od njega — ki je bil pač glasnik avantgarde — da bo odklonil vse, kar je dišalo po starem.

Zadnja leta v Lipici so mu moči začele popuščati, čeprav je njegova ustvarjalna žilica vztrajala skoro do konca. Da ni bil sposoben mirovati, priča anekdota stara morda nič več kot deset let, ko je bil Černigoj na zdravljenju v tržaški splošni bolnici, pa je po treh dneh portretiral večino bolnikov. Zdelo se je, kot da je iskal samo nove vtise in pretvezo, da se kot bolnik in ne kot hladni opazovalec približa bolečini in trpljenju. Zdravniki so mu seveda prepovedali vstajanje, njegov opus pa je bil bogatejši za mapo značilnih in neposrednih risb.

Anekdot iz njegovega življenja in dela bi lahko še veliko navedli in vse učinkujejo zelo značilno kot priča življenjske usode, v kateri se zrcali tudi naša skupna manjšinska usoda: proletarski izvor, težka pot do zaslužka, nikoli doseženo pravo blagostanje. Z umetnostjo bi si bil lahko odprl vrata v svet, kjer bi bil brez dvoma lahko uveljavil svojo ustvarjalnost in sposobnost, vendar pa je zavestno ostal doma, kjer je prispeval, da je slovenska umetnost ostala v koraku z naprednimi umetniškimi tokovi Evrope in sveta. Avgust Černigoj si tudi zaradi tega zasluži hvaležnost vsega slovenskega naroda.

(SP)



# P E S M I

## MOTTO

*Moja pot je samotna,  
z robidovjem zarasla.*

*Nihče ne doume,  
da po ukazu krvi  
po njej se vračam  
pokoja iskat vse dni  
med praprot in brinje.*

*Tam, na kraju poti  
sam mesecu nazdravljam  
z golimi dlanmi.*

## ZIMSKI INTERMEZZO

*Le ptica nema  
skozi zimo leti —  
zaman ogenj vnema  
grude zamrzle prsti.*

*Le spomini neslišno žubore  
iz nevidnih ran srca,  
spoznanja vse bolj skele —  
— tu nikdar ne dospem do dna!*

*Vem, ta trpki sad naj še dozori,  
naj se želje vse v predanost razpuste,  
naj mi v slovo pelin zadehti.  
O, le naj se svatovski nagelj ospe!*

## BRKINSKI MATERI

*Oj mati,  
utrgali ste plod,  
grenak za tri rodove.*

*Oj mati,  
med gnile tramove  
ste skrili trpko žalost,  
to rožo spoznanja.*

*Oj mati,  
nikogar ni,  
ba bi vam lumin prižgal  
ob šopu spominov —  
za žive in mrtve.*

*Oj mati,  
kako ste v samoti dozoreli,  
kako ste tihi in svetli,  
ko večer vam molitev prižiga  
med štirimi zidovi —  
za žive in mrtve.*

*Oj mati,  
kako usmiljeno se vas dotika  
srce Žalostne Matere božje  
nad vašo posteljo,  
s sedmimi meči prebodeno —  
za žive in mrtve.*

## Štirinajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1985. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa, Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:  
za črtico ali novelo:  
prva nagrada 150.000 lir  
druga nagrada 100.000 lir  
tretja nagrada 50.000 lir  
za ciklus pesmi:  
prva nagrada 100.000 lir

druga nagrada 50.000 lir  
tretja nagrada 30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1986. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.



## ŽALOST

Sonce v kraškem kamenju tiho spi,  
morje v skali samotni ujeta drhti.  
V srcu misel neutolažljiva hlepi  
za daljavo, z neba noč name rosi.

Mesečina mi ogenj prižiga v očeh,  
temna luč na ustnicah postaja smeh  
bolne duše, le prgišče sanj v dlaneh,  
ki jih trosim po kamnitih tleh.

Vem, še te sanje bodo strohnele,  
in borne bilke iz njih semen uvele.  
Le mrzle roke me bodo objele.  
O, takrat bodo ustnice o žalosti zapele!

## PESEM MESEČNIKA

Misli dnevu se odpirajo —  
ti škrlatni tulipani  
nad prepadom sanj.

Srce je pozabljena čaša,  
pelin vanjo se nataka —  
ta zlahetni mošt  
za samote ženitnino.

Gore so cvetje zavrženo —  
te lilije nevedne,  
kot izgubljene ovce na loku neba;  
in jutranje pesmi pastirjev  
okrušeni zvoniki so,  
od čakanja že davno onemeli.

O, dajte mi razbito čašo,  
da vsaj žejne ustnice zakrvrave!

## ZDOMSKA BALADA

Kamenje pelin je postalo  
za tvoje utrujeno srce —  
a duše ti ne ozdravi, v tej gluhi noči.

Drevesa razprostrla temne so peruti  
nad te dežele mrtve vode —  
kdo bi klical te, v tej gluhi noči!

Kakor zla senca izza gora  
spomin se sklanja ti v votlo srce.  
A duša boli, boli, v tej gluhi noči!

Vračaš se, od spoznanja bolan,  
na dvoje preklan stojiš kraj domače steze.  
Brez milosti te krivda teži, v tej gluhi noči!

Misel sama ti naprej nemirna roma,  
a veš, da do doma — kot nekdej — več ne dospe!  
Zate vse poti zasute so, v tej gluhi noči!

## PSALM

To žrelo je brez dna,  
črna luč neusahljivo žubori  
in nemi kriki padajo  
v ledeno tišino srca.

O, saj je izgorela sla krvi  
in ne vidim bolečini dna,  
ki se vame je vsesala;  
tu le grenkoba zori.

Še misli vse prividi so,  
ki blodijo v pekel kosti  
in želje vse zamrli vzdih,  
ki v razvaline sanj se pno.

Na pogorišču zvezd, le tu,  
kjer sebi zrem v razglodan obraz  
in mi kri in dušo spreleta mraz,  
je zame kaplja božjega miru.

## KO BOM V ZEMLJI LEŽAL

Ko bom v zemlji ležal,  
ne prinašajte mi vrtnic.  
V meni je grenkoba morja  
kot temen cvet, ki ne vene.  
V meni so ujete daljave  
v sinji lok napete.  
V meni drhtijo kolibri želja —  
— še tam pod zemljo  
ne bodo mogli umreti.

Ko bom v zemlji ležal,  
ne prižigajte mi sveč.  
V meni poletja gorijo  
z neusmiljeno močjo —  
njih ognji ne izgorijo  
tudi tam pod zemljo.

Ko bom v zemlji ležal,  
ne prinašajte mi vrtnic,  
ki jim sonce lepoto izvablja,  
da jim nežna bitja sežiga.  
V meni žge tisoč sonc,  
pa mi ne morejo  
bednega srca izžgati.  
Še tam pod zemljo  
mi bodo nerazdružljivi svati.

Ko bom v zemlji ležal,  
ne prižigajte mi sveč.  
Krik samote mi prebada oči,  
ko gledam, kako mesečina  
po trti polzi  
in grozdi od sanj so krvavi.  
Še tam pod zemljo, brez oči,  
bom vedel, da mi svetijo vse noči.

Ko bom v zemlji ležal,  
ne prinašajte mi vrtnic.  
Pustite raje bosonogo dekle  
naj med snopi na požetem polju  
zapoje prvo zaljubljeno pesem.  
Ko bom v zemlji ležal ...



# Nič jim ne sme manjkati

Življenje je prekratko, da bi si ga grenili z raznovrstnimi problemi. To je verjetno moto, ki nas pretežno vodi skozi čas v naši sodobnosti. Vse nam je prav, razen če nam kdo ogroža materialne dobrine. Ostro zavzamemo svoje stališče šele takrat, ko govorimo o včerajšnji nogometni tekmi, ko nas razburja početje zlobnega junaka iz televizijske mega-nadaljevanke, ali ko rešujemo fantazijske dileme s televizijskega kviza.

Res je, da je ravno televizija tista, ki nam prinaša na dom svet — fiktiven ali realen — z vsemi mogočimi problemi. Tudi če ne greš iz hiše, si danes lahko vsaj delno seznanjen z zunanjim življenjem, če že ne uravnavaš televizijski sprejemnik striktno samo na risanke, črno-bele romane v nadaljevanjih ali na tako imenovane — roza romane, balzam za gospodinje, ki doživljajo uresničitev svojih skromnih ali velikih idealov na majem zaslonu. Videti pa je, da smo takó prepiti z vsem, kar nam drugi prikazujejo, da nas niti za časek nič ne spodbudi h kritičnemu razmišljanju ali je to prav ali ni, ko se iz televizijskega dnevnika ob uri kosila slika na zaslonu spremeni v ženski akt — proti kateremu pravzaprav nimamo ničesar — ki pa s svojim valovanjem, zvijanem in med curki sveže kristalno čiste vode, namiguje na popolnoma drugačne misli kot pa si jih lahko ustvarjaš ob umetniški fotografiji. Če bi se ne bali, da nas bodo oz-

načili za okostenele moraliste, bi se lahko celo razburili, da je to pornografija.

Pa kaj, ko bi se potem morali razburjati tudi ob mnogočem drugem. Na primer ob pomanjkanju fantazije in pevske sposobnosti krajevnih rock, punk in new wave ansamblov, ki si morajo pomagati s cenenimi pornografskimi domisljicami, s kakršnimi so si včasih dajali duška le nekateri z risanjem na stene javnih stranišč, samo da pritegnejo pozornost mladih ...

Pravzaprav, če v spektaklu ni spolne komponente, skoraj da ni več privlačen za televizijske gledalce. Spolnost morajo poudarjati kostumi baletnih skupin, baletne kretnje in dvoumne besede. Se celo »ta umazani«, navadno pogreti »vici«, ki so včasih prišli na dan le v dobro poznani družbi, ko je bilo razpoloženje že toliko pripito, da so se nekatere vezi razrahljale, pridejo prav nastopajočim na televiziji, da zadostijo okusu gledalcev. Torej ni nobeno čudo ugotovitev, da se raven tega okusa čedalje bolj ugreza. Čeprav še zdaleč nisi za to, da naj bi televizija samo učila, moralizirala in informirala, pa bi se vendar mogoče moglo najti mero v prikazovanju bolešno skominastega v anarhiji kanalov, podkanalov in filialk. Moglo bi se najti mero in primeren čas.

Če te radovednost ali pomanjkanje fantazije sili v gledanje pornografskih

filmov, naj ti bo to dano v dobi, ko je svoboda pravica vsakogar, vendar naj bo to v urah, ki so izven vsakodnevnega časovnega območja otrok, ki jim fantazije res ne manjka.

Popolnoma res je, da so danes otroci prej dovzetni za marsikaj, da prej spoznajo in razumejo mnoge stvari, ker živijo pravzaprav sredi meteža vseh mogočih informacij. Takih in tolikšnih informacij, da si za nove generacije ne moremo zamišljati bodočnosti brez kompjuterjev. Res je tudi, da so mnoge ankete pokazale, da se mladostniki mnogo prej seznanjajo s spolnim življenjem, kot pred leti. Če pa je vse to prav, bo pokazal le čas, kolikor se že ne kaže spreti. Kajti eno je imeti možnost nekaj storiti, drugo pa je biti za to zrel in v svesti si, kaj delaš.

Svoboda, ki si jo danes želimo, pa ne predvideva niti najmanjšega truda, da ne rečemo žrtve. Vse nam mora biti dostopno, takoj. Še posebej nočemo, da bi se morali čemu odpovedati naši otroci, v prepričanju, da jim ničesar ne sme manjkati, še celo tiste malenkosti ne, ki nam niso bile dane. Ti otroci zrastejo, nepripravljani na kakršnokoli odpoved — starši pa se potem sprašujemo, kako da je iskal nadomestilo za zdravo življenje v alkoholu, mamilih in nasilju. Nikoli pa mu nismo pokazali, kaj pravzaprav pomeni stati na lastnih nogah, brez zaščite.

Še celo v razredu, kjer bi se otroci najprej lahko naučili, kaj pomeni živeti v skupnosti, imamo starši preveč besede in včasih hitimo kot koklje s perutnicami pokrivati svojega malčka, ki so ga drugi užalili ... Malček pa se sošolcem roga izza peruti, češ: »Zdaj sem vas pa ugnal! Vam bo že pokazala moja mama!«

Mama postane takó orožje proti tisti malenkostni oblasti, ki jo še predstavlja učiteljeva figura. In ker takemu malčku ne sme v imenu svobode nihče ničesar ukazati, mu kasneje ne bo mogel ukazati ničesar niti zakon, ki velja v državi, da bi ščitil svobodo njenih prebivalcev ...

JELKA CVELBAR

*»Spoznavam, da ta velika dežela ni nastala samo iz pustolovske sle in iz nagonov kapitala. Nastala je tudi iz nekaterih velikih duhovnih silnic. In te silnice so nezamenljivo humanistične in krščanske. Iz Thomasa Jeffersona govori grško-krščanski logos, kakor govori iz Karla Marxa hegeljanski mit.«*

Alojz Rebula:

OBLAKI MICHIGANA - ameriški dnevnik



PAVLE MERKŪ

# Kalonkovec

O tem krajevnem imenu piše Bezljaj tako:

»**Kolonkovec** (orn. Trst). Kljub slovenskemu sufiksu verjetno neslovansko; Olivieri, Saggio 28 izhaja iz atpn. **An culus**, sestavljeno s **callis** »gorska pot, gozdna pot«, torej \***calloncolo**. Dvomljivo.« (1)

Očitno je v davno Olivierijevo razlago podvomil tudi Mario Doria, ki je novi razlagi tega toponima (in ne oronima = gorskega imena, kakor meni Bezljaj) posvetil pozornost v novi razpravi, ki smo jo že omenili v prejšnjem prispevku. (2) Ne glede na našo obrobno pripombo, da nima Kalonkovec nič opraviti s Krasom, kamor ga Doria postavlja, velja rajši pripomniti, da je Doria z novo razlago zadel v polno.

Navedel je nekaj resnic, ki so vredne prevoda in premisleka, zato kar prevajam odstavek na str. 269:

»Toponim nima za sabo dolge zgodovine, vendar je ta dovolj zgovorna. Najstarejša izpričana imenska oblika se glasi **Caloncovez** in se pojavlja v Ortsrepertorium iz leta 1885 (str. 2): **Caloncovez** v A. Scocchi »P. Or.« (1938) str. 124 in G. Pinguentini, Nuovo dizionario del dialetto triestino (Bologna 1969) str. 78, in še v »Il Piccolo« 29.3.1973 (besede E. Marinija: »eksotično krajevno ime, ki se pravici na ljubo pojavlja le v kakem avstrijskem zemljevidu izpred stoletja ...«). Toda že Ortsrepertorium iz leta 1894 (str. 4) navaja modernejšo imensko obliko **Kolonkavez** (prim. še Jurišić, Topon. dell'Istria occidentale c.2 str. 57 in pred kratkim Tržaško ozemlje F7).«

Na podlagi starejše oblike je Dorii lahko pribiti imenu izvir: iz latinskega imena CANONICUS preko disimilacije

v COLONICUS ... v sodobno tržaško narečno obliko **calònegò** (prim. Doria-Noliani, Grande dizionario del dialetto triestino pod tem geslom). Kogar zanima, koliko je v ti tržaški besedi razbrati furlanske in koliko beneške poteze, naj se že po izvorno razpravo. Toponim, pravi nadalje Doria, je nastal »s temeljito slovanizacijo (3) z dodanima sufiksoma **-ov-ec-** in s sinkopo atoničnega (= nenaglašenega) vokala **i**.« K ti prozorni, točni in prepričljivi razlagi dodaja Doria še zgodovinski podatek: »v kraju, o katerem je govor, je v preteklem stoletju bila gostilna »Al canonico« v pritličju hiše, ki je bila nekoč last nekega starega kanonika.«

K temu je slovenistu dodati le nekaj pripomb. Najprej mora razlagati, kako je iz zgodovinsko utemeljene in v prejšnjem stoletju očitno še rabljene imenske oblike **Kalónkovec** nastala oblika **Kolónkovec**, ki je danes najpogostejše rabljena. Razlaga je karseda preprosta: nova oblika je nastala kot hiperkorektura (= pretiran, zgrešen popravek) ob napačnem občutku, da je **Kalonkovec** posledica narečnega akanja (kakor o priliki **poslušaj** postane z akanjem **pasluší**). Akanje je dejansko prisotno v imenski obliki **Kolonkavez**, ki je precej pogostna (prim. Tržaško ozemlje, Ljubljana-Trst 1978, str. 21).

Druga ugotovitev je ta: v knjižnem jeziku pišimo **Kalónkovec**.

- (1) France Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika II, Ljubljana 1982, str. 59.
- (2) Mario Doria, Spigolature toponomastiche carsiche, v *Linguistica XXIV*, Ljubljana 1984, str. 265-273.
- (3) Točneje bi bilo reči: slovenizacija.

## 10 LET OSIMA

Ob deseti obletnici osimskega sporazuma, pogodbe, ki je uredila odnose med Jugoslavijo in Italijo, se je Slovenska skupnost spomnila te obletnice tako, da je priredila v mestecu, kjer so podpisali sporazum, protestno manifestacijo zaradi zavlačevanja uresničitve sporazuma, ki predvideva tudi zaščitni zakon za slovensko narodno skupnost v Italiji. Člani SSK so se v Osimo odpeljali s petimi avtobusi v nedeljo, 10. novembra. Manifestirali so na glavnem trgu, kjer so razdeljevali letak v italijanščini.

Nabrežinska godba na pihala na manifestaciji Slovenske skupnosti v Osimo





## PESTRO DELOVANJE MAČKOLJANOV

Prosvetno društvo Mačkolje je prav gotovo eno najaktivnejših v dolinskem Bregu. Malokatera tako maloštevilna vas se lahko postavi s tolikimi skupinami kakor Mačkolje. Prav zato so jo odborniki Slovenske prosvete v Trstu izbrali za gostovanje na Koroškem v okviru oktobrskih Primorskih dni. Mačkoljani so se v Šmihelu predstavili s programom z naslovom »Istrska vas Mačkolje se predstavi«. In res so se predstavili: z mešanim zborom, dekliškim in otroškim zborom, z igralsko skupino in glasbeno šolo. Ob tej priložnosti so tudi prvič pokazali svojo narodno nošo, ki jo je v dveh letih sestavila in sešila gospa Romilda Smotlak Tul. Gre za »nošnjo brščic«, ki se razlikuje od noše v tržaški okolici. Ker je ta noša med zadnjo vojno, ko je pogorela vas, skoraj popolnoma izgubila, jo je morala gospa Romilda skoraj vso na novo sešiti.

V nedeljo, 3. novembra, so to nošo prikazali tudi doma v srenjski hiši. V vseh podrobnostih jo je prikazala in opisala gospa Romilda. Ob tem pa so pripravili tudi razstavo krponov in nekaterih drugih ostankov nekdanjih noš, ki so jih še našli po vasi. Program so



Mačkoljanski zbor med izmenjavo daril v Šmihelu

popestrile mačkoljanske žene, ki so zapele nekaj zelo starih domačih ljudskih pesmi, ki so jih zbrali v okviru etnografskega krožka.

Ob vsem tem delu, ki so ga imeli letos poleti, so nekateri pevci našli še čas za nastopanje v igri Blagovestnika z vzhoda. Od petdesetih igralcev v tej igri je namreč kar šestnajst Mačkoljanov.

### SPOMINSKA PLOŠČA ALBERTU REJCU

29. septembra so v Tolminu na pobudo Kluba starih goriških študentov odkrili spominsko ploščo Albertu Rejcu, velikemu borcu za pravice primorskih Slovencev in soustanovitelju organizacije TIGR. Spominsko ploščo je v prisotnosti obeh pokojnikovih sester in drugih sorodnikov odkrila Rejčeva vdova Tatjana. Uradni govor je imel ravnatelj Goriškega muzeja Branko Marušič.

### JANKO ZERZER — 50-letnik

Znani koroški kulturni delavec in danes predsednik Krščanske kulturne zveze v Celovcu je pred kratkim slavil 50. rojstni dan. Za praznik so jubileantu priredili v Tinjah prisrčno slavlje. Janku Zerzerju, ki je večkrat bil tudi naš gost, prisrčno čestitamo!

### 40-LETNICA »SLOVENSKEGA PRIMORCA«

10. novembra je bila v Katoliškem domu v Gorici proslava 40-letnice »Slovenskega Primorca«, tednika, ki je bil nekak predhodnik današnjega tednika »Katoliški glas«. Pri proslavi sta spregovorila dr. Franc Močnik in Kazimir Humar, pel pa je dekliški zbor iz Števerjana pod vodstvom Alenke Černic.



Med predstavitvijo  
»narodne noše  
Brščic«  
v mačkoljanski  
srenjski hiši



## DSI je začelo svojo živahno sezono

V začetku oktobra je Društvo slovenskih izobražencev v Trstu začelo svojo zimsko kulturno sezono s pestrim in živahnim programom za vse okuse. Prvi ponedeljkov večer je bil 7. oktobra in so ga posvetili aktualni temi: »Medjugorje — montaža, halucinacija ali resnica?«. Pri okrogli mizi na to temo so sodelovali duhovnika Lojze Škerl in Anton Rustja ter pisatelj Alojz Rebula. Naslednji ponedeljek je bilo v društvu srečanje z italijanskim pisateljem judovskega porekla Ferruccioni Fölk-lom. 21. oktobra je bil gost v društvu sociolog Darko Bratina, ki je govoril o neizkoriščenih možnostih za afirmacijo slovenske manjšine preko filma in videa. Zadnji ponedeljkov večer v DSI meseca oktobra je bil posvečen esperantu. Na temo »esperantska alternativa« je govoril Vinko Ošlak.

Na kulturna srečanja in družabnost vabi DSI vsak ponedeljek ob 20.15.

## Kulturni dom na Proseku

V četrtek, 17. oktobra, so na Proseku pri Trstu odprli nov kulturni dom. Uredili so ga iz nekdanje kinodvorane. V prvih dneh so se v njem zvrstile vse domače kulturne skupine. Nastopili so moški zbor Vasilij Mirk, ženski zbor

Prosek-Kontovel, godbeno društvo, harmonikarski ansambel in amaterski order Jaka Štoka. Nova dvorana, za katero je naredil načrte Atilij Kralj, je velika pridobitev za vasi Prosek in Kontovel.



Nastop zborov pri odprtju kulturnega doma na Proseku



Odbornik za kulturne dejavnosti na tržaški pokrajini govori pri otvoritvi umetniške razstave avstrijskih slikarjev v muzeju Revoltella

### SPACAL V GORICI

V Attemsovi palači v Gorici so odprli antološko razstavo Spacalovih del. Razstavljenih je 150 del. Razstava pa bo odprta do polovice decembra.

### DEVET MILIJARD ZA GLEDALIŠČE

Dežela Furlanija Julijska krajina je v preteklih mesecih sanirala dolgove stalnih gledališč v naši deželi. Vseh dolgov je bilo za približno 26 milijard. Od tega je Slovensko stalno gledališče v Trstu prejelo približno 9 milijard lir. Za sanacijo postavlja deželna uprava pogoj, da morajo biti vnaprej dohodki in izdatki gledališč uravnovešeni.

### JOSIP VIDMAR — 90-letnik

Josip Vidmar — izziv gerontološki znanosti. Tako se je glasil članek, ki ga je podpisal zdravnik ob Vidmarjevi 90-letnici. Vseh javnih funkcij, ki jih je zavzemal Josip Vidmar v svojem dolgem življenju, ne bomo naštevali. Res pa je, da je Josip Vidmar v svojem dolgem življenju imel izreden vpliv na slovensko kulturno in politično življenje. Ob jubileju so mu vsa slovenska občila posvetila dolge članke in intervjue. Tudi Celovski zvon se ga bo spomnil v prihodnji številki s člankom izpod peresa pisatelja Alojza Rebule.

### ŠKOF PIRIH V MILANU

Škof pomočnik v Kopru msgr. Metod Pirihi je v nedeljo, 20. oktobra, obiskal Slovence, ki bivajo v Milanu. Zanje je maševal v cerkvi sv. Tomaža. Srečanja se je udeležilo od 50 do 60 rojakov, ki bivajo v Milanu ali v njegovi bližnji okolici.



## Ameriška turneja koroškega zbora



Pevci iz Sveč s spremljevalci ob grobu škofa G. Rožmana v Lemontu/ill.

V dneh od 17. do 29. oktobra se je komorni moški pevski zbor KOČNA iz Sveč mudil na koncertni turneji po Kanadi in Združenih državah. Kot zastopnika Družbe sv. Mohorja v Celovcu in Celovškega zvona sta skupino 13 pevcev spremljala inž. Franc Kattnig in rev. Ivan Olip. Največ dni so Korošci posvetili Torontu, saj je bil glavni gostitelj lazarist Janez Kopač, župnik pri Brezmadežni v metropoli Ontarja. Zbor se je slovenskim rojakom predstavil s 4 koncerti: 19. oktobra v Torontu, v dvorani Brezmadežne; 20. oktobra v dvorani pri sv. Gregoriju v Hamiltonu, Ontario; 26. oktobra v Chicagu v veliki dvorani sv. Štefana in 27. oktobra pri Sv. Vidu v Clevelandu. Povsod so jih naši rojaki prijateljsko sprejeli. Korošci so najprisrčnejši sprejem dobili in najštevilnejši obisk imeli pri Brezmadežni v New Torontu.

Turneja je poživila vezi naših ljudi v Kanadi in Združenih državah s slovensko Koroško. To so z obojih strani začutili zlasti v Torontu in v Chicagu.

Nastop prijaznih Korošcev in poslanec Mohorjeve je potekal v znamenju tolikokrat potrjene resnice: »Besed pač dosti treba ni, če srce srcu govori.« Pevski zbor je seveda povsod postregel s koroško vokalno folkloro v priredbi najrazličnejših glasbenikov. Pod vodstvom prof. dr. Antona Feiniga se je zbor zavedal važnosti svoje vloge in poslanstva. SPD Kočna je izrazita

vokalno komorna skupina, ki ne išče zunanjih efektov. Verjetno je to eden od vzrokov, da je našla njihova kaj naravna in lahkotna interpretacija koroškega glasbenega izročila močan odmev v srcih poslušalcev. Izrazna moč Kočne je prav v nežnem vižanju, ki ohranja in posreduje koroško narodno pesem v njeni pristnosti.

ec-

### DEŽELNA KONFERENCA O IZSELJENSTVU

V Gradežu je bila konec septembra tretja deželna konferenca o izseljenstvu, pri kateri je sodelovalo 254 delegatov iz raznih delov sveta. Živa in aktivna je bila tudi prisotnost Slovencev, predvsem iz Benečije, ki so raztreseni po svetu od Evrope do Amerike in Avstralije.

Letošnja  
hvaležnica  
pri Sv. Justu:  
verniki prinašajo  
darove



## Umril je dr. Ludvik Čepon

V nedeljo, 6. oktobra, je v bolnišnici v kraju Latrobe v Pennsylvaniji v Združenih državah umrl znani duhovnik in duhovni pisatelj prof. Ludvik Čepon. Od leta 1957 je predaval hebrejščino, nemščino in vzhodna verstva na tamkajšnjem St. Vincence Collegu. Rodil se je pred 77 leti v Horjulu, študiral pa je v Ljubljani in Rimu. Že med vojno je predaval na ljubljanski Teološki fakulteti, leta 1945 pa je emigriral. V Trstu je v samozaložbi izdal tri knjige: Bežna srečanja (o verah v Indiji in na Japonskem, 1964), Vtisi in misli iz Rusije (1982) in prav pred nekaj meseci — duhovna razmišljanja Na pragu. Duhovne misli je prispeval tudi za Glas Amerike in Ameriško domovino.

### VIR LJUBEZNI

Oratorij duhovnika Avgusta Ipavca Vir ljubezni, ki govori o življenju sv. Frančiška in ki je že doživel uspešne izvedbe v Sloveniji, Trstu, Celovcu in na Dunaju, je kakih 500 nastopajočih iz Jugoslavije, Avstrije, Nemčije in Italije poneslo od 4. do 6. oktobra v Italijo.

Prvi koncert je bil v baziliki sv. Antona v Padovi, naslednjega dne so oratorij izvedli v baziliki sv. Frančiška v Assisiju, v nedeljo pa v baziliki Matere božje Ara Coeli v Rimu. To je bil že prispevek za mednarodni teden sv. Metoda v glavnem mestu krščanstva. Skladatelj Ipavec, dirigent Nanut, pevci in orkestraši so bili povsod zelo toplo sprejeti.

### NOVOMAŠNIK NA KOROŠKEM

V nedeljo, 6. oktobra, je bil v Celovcu posvečen v duhovniku Jože Markowitz iz Lipe. Novo mašo je daroval naslednjo nedeljo, 13. oktobra, v svoji domači fari Lipa.



## Primorski dnevi na Koroškem



Predstavitve nove Rebulove knjige v Slomškovem domu v Celovcu

Od 12. do 20. oktobra so bili na raznih krajih Koroške tradicionalni Primorski dnevi, ki sta jih priredili Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici in Slovenska prosveta iz Trsta v sodelovanju s Krščansko kulturno zvezo na Koroškem. Letošnji Primorski dnevi so se začeli v soboto, 12. oktobra v Dobri vasi z nastopom igralske skupine prosvetnega društva Štandrež. Nastopili so z igro Janeza Povšeta »Milijonarji v oblakih«. Naslednji dan so v farni dvorani v Šmihelu nastopili Mačkolljani s programom »Istrska vas se predstavi Koroščem«. V ponedeljek, 14. oktobra je bila na ORF — celovški ra-

dijski postaji — okrogla miza, pri kateri so sodelovali Riccardo Rutar, Damijan Paulin in Marij Maver. Isti večer so v Mohorjevi knjigarni odprli razstavo grafik Edija Žerjala. Zatem pa so še v Slomškovem domu predstavili novo knjigo pisatelja Alojza Rebule, ki sta jo skupaj izdali Mohorjeva družba v Celovcu in revija Mladika. V petek, 18. oktobra, je bila v Modestovem domu v Celovcu okrogla miza na temo »Manjšina kot posrednik med dvema narodoma«, Primorske dneve je sklenil mešani pevski zbor iz Gorice v nedeljo, 20. oktobra. Nastopil je v kulturnem domu v Ledincih.

### SLOVENSKI KULTURNI KLUB

O SKK smo poročali že v naši prejšnji številki, saj je to mladinsko društvo začelo svojo redno dejavnost že v septembru. V kroniki za mesec oktober pa beležimo sledeča srečanja: V soboto, 5. septembra, je bil na sporedu razgovor o dramatik in gledališki umetnosti; naslednjo soboto je predavala Eva Fičur o svoji poti na Anapurno; 19. oktobra je prof. Zora Tavčar pripravila prvi večer literarnega krožka; v soboto, 26. oktobra je bil spet na vrsti sestanek gledališkega krožka, kateremu je sledila predstavitve »Primorskih zdrah« in ogled predstave v Kulturnem domu.

Slovenski kulturni klub vabi mlade, predvsem študente v društvene prostore v ulici Donizetti 3, vsako soboto ob 18.30.

Deželni  
tajnik SKK  
dr. Andrej Bratuž  
govori  
na manifestaciji  
v Osimu



### Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XI. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

## MLADI ODER

*Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.*

*Tekmovanje traja do konca leta 1985. Izid bo javno razglašeno ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.*

*Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.*

*Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.*

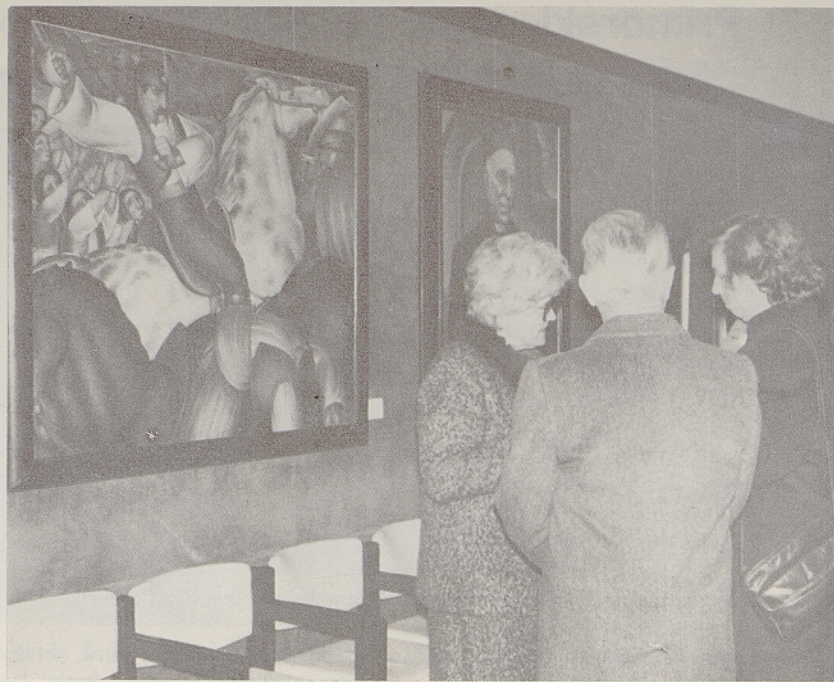
*Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.*

*Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, vialo XX Settembre 85.*



## Tone Kralj v Gorici in Trstu

Uspeh, ki ga je na Tržaškem in Goriškem doživela razstava, posvečena Tonetu Kralju ob desetletnici njegove smrti in 85-letnici rojstva, dokazuje, kako smo Slovenci v tem našem zamejstvu potrebni dejanj, ki utemeljujejo našo kulturno zgodovino, s čimer gradimo osnovo za globlje spoznavanje preteklosti, kar je tudi temelj na katerem gradimo prihodnost. Zato je nad vse zaslužna pobuda, ki je sad sodelovanja Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenske prosvete iz Trsta, pobuda, ki je dolžno dejanje v spomin na velikega umetnika, ki je slovenskemu ljudstvu ob zahodni narodni meji znal v težkih časih posvetiti svoja najbolj ustvarjalna leta in najboljše moči. Razstava pomeni spodbudo za ovrednotenje Kraljevega ustvarjanja v naših cerkvah, ki še čaka na študijsko obdelavo. Zaradi skrajno omejenih sredstev namreč razstava ni mogla seči na področje cerkvenega slikarstva, ali le obrobno in se je omejila na slike pri zasebnikih. Na tem področju pa je bilo opravljeno pionirsko delo, saj je bil objavljen seznam vseh Kraljevih slik, ki so v zasebni lasti na tej strani meje. Objavljeni podatki — kljub zavzetosti organizatorjev



— pa niso popolni, saj so se že med samo razstavo začeli oglašati posamezniki, ki imajo eno ali več Kraljevih slik doma. Zato bomo v prihodnji številki MLADIKE objavili dodatek katalogu, da bomo tako še obogatili in izpopolnili njegovo vsebino, ki se ponaša z vrsto dokaj uspešnih posnetkov, predvsem pa s študijo o delu Toneta Kralja med nami, katero je pripravila Verena Korsič.

### BELA KNJIGA

Ob 40-letnici pokola vrnjenih domobrancev je Društvo slovenskih protikomunističnih borcev Tabor v Severni Ameriki poskrbelo za novo izdajo publikacije *Bela knjiga*. Gre za seznam ne le dosegljivih imen vrnjenih in pobitih domobrancev, temveč tudi civilnega prebivalstva in padlih protikomunistov med revolucijo. Sedanja izdaja vsebuje nad 13.000 imen.

## Metodovo slavje v Rimu

S slovesnim somaševanjem, ki ga je v nedeljo vodil v baziliki sv. Petra v Rimu papež Janez Pavel II., se je slovesno končalo »Metodovo leto« ob 1100-letnici smrti slovanskega blagovestnika. Teden pred tem je bilo v Rimu več slovesnosti in prireditev v čast svetih bratov Cirila in Metoda, ki so v krščanskem svetu utrdile zavest o mestu Slovanov v Cerkvi in o dejstvu, da sta slovanska apostola ob sv. Benediktu sozavetnika Evrope.

Slovenska prisotnost je bila zelo zaznavna. Na mednarodnem simpoziju o Krščanstvu med Slovani na univerzi Urbaniana je nastopilo s koreferati 15 Slovencev. Glavni organizator te in ostalih pobud pa je bil tajnik mednarodnega Metodovega odbora, rektor Slovenika msgr. Maksimilijan Jezernik.

Na razstavi slovanskih rokopisov in redkih tiskov v Vatikanskih muzejih je med najbolj redkimi eksponati izvornik

Brižinskih spomenikov, razstavljen je dalje Čedajski rokopis in še edini znani izvod Trubarjeve Cerkovne ordnunge, pa še nekaj tiskov.

V Rimu je bilo nad 500 slovenskih romarjev pod vodstvom šestih škofov. Med njimi je bilo tudi kakih 100 Tržičanov in Goričanov. Papež jih je slovensko pozdravil tako med sobotno posebno avdienco kot med omenjeno nedeljsko mašo, ko se je slovenska beseda slišala tudi pri petju zbora iz Šentvida pri Ljubljani in pri branju ene prošnje. Papež je od Slovencev tudi prejel nekaj darov med mašo.

V Rimu je pri vatikanski »Poliglotti« izšel slovenski prevod papeževe enciklike o sv. Cirilu in Metodu, zanimiv pa je tudi bogati katalog razstave vatikanske knjižnice. V italijanščini in v angleščini je rojak, rimski profesor dr. Janez Vodopivec izdal knjigi o slovanskih blagovestnikih.

### »NEDIŠKI PUOBI«

Moški zbor »Nediški puobi« iz Benečije, ki je pred kratkim bil na obisku pri izseljencih v Argentini, je pred kratkim izdal kaseto svojih posnetkov. Predstavili so jo v Podbonescu.

### Dr. FRAN ZWITTER — 80-letnik

24. oktobra je slavil 80-letnico zgodovinar dr. Fran Zwitter. Rodil se je v Novem mestu, a je po rodu Korošec. Do upokojitve je poučeval zgodovino novega veka na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Od leta 1953 je član SAZU. Predaval je na študijskih dneh DRAGA leta 1969.

### »BLAGOVESTNIKA Z VZHODA«

Amaterska igralska skupina, ki je za letošnjo 1100-letnico Metodove smrti pripravila igro Ivana Artača »Blagovestnika z vzhoda«, je doslej nastopila že osemkrat, zadnjič v župnijski cerkvi v Ankaranu.



## IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

### DUHOVNA ANEMIJA (BREZ TRSTA, GORICE, CELOVCA) — PA ŠE O TRŽAŠKEM GLEDALIŠČU

Uničenje Srednje Evrope je eden izmed povodov za drugo svetovno vojno, vsekakor pa se je v tem uničenju pojavila strahovita in uničujoča kal fašizma in nacionalnega socializma. A to kal uničevanja stare civilizacije in duhovne enotnosti je pomnožil z rušilno močjo tudi boljševizem oziroma stalinizem pred in po drugi svetovni vojni. Trst, Celovec in Gorica zelo trpijo zaradi tega razdejanja, saj so ta mesta izgubila okolico, ki jih je oživljala in jim dovajala živih kulturnih in delovnih moči. Zdaj ta mesta duhovno životarijo, čeprav je njihova socialna raven zelo visoka, tako visoka, da mi v naši socialni revščini o njej lahko le sanjarimo. Na skrivaj kajpada! Toda v Trstu, kakor v Gorici in v Celovcu, seveda pa tudi v Ljubljani in še posebej v nesrečnem Mariboru odkrivamo duhovno anemijo, ker ni več enotnega kulturnega prostora, ki je nekoč združeval in povezoval romanski, germanški in slovanski kulturni potencial.

Od leta 1907 do leta 1920 je poklicno slovensko dramsko gledališče v Trstu pokazalo svojo kulturno in umetniško zrelost. Fašistično nasilje je s požigom Narodnega doma v Trstu 13. julija 1920. leta prekinilo to rast in moralo je priti leto 1945, ki je prineslo s Ferdom Delakom obnovev slovenskega teatra v Trstu. Širok je vedel, kaj pomeni slovensko gledališče za prebivalstvo Trsta v nacionalnem, jezikovnem in kulturno-duhovnem pogledu. Razmišljujoči človek sedanjega časa ne more razumeti, zakaj nimamo moči, s katero bi razrešili sedanjo finančno, organizacijsko in kadrovsko-umetniško krizo Stalnega gledališča v Trstu. Je že prav, da so na svetu Italijani, saj jim lahko pripišemo kar velik delež krivde za težke ure, ki jih doživlja slovensko gledališče v Trstu. Ampak tudi to je resnica, kar sedaj sledi: velik del odgovornosti za tragični položaj tržaškega teatra nosimo mi vsi skupaj, ki se imenujemo »matična« Slovenija. Morebiti so osimski sporazumi koristni, toda nobene neposredne zveze s slovensko kulturo in umetnostjo nimajo. To so diplomatske igre in v njih naj nastopajo diplomati in politiki, ki naj se v mešanih komisijah smehljajo drug drugemu. Tudi socialisti in komunisti v Trstu niso doslej ničesar naredili v korist slovenskega gledališča. Verbal-

ni protesti in izjave seveda le malo pomagajo. Tržaško slovensko gledališče lahko osmisli le enotnost vseh Slovencev v Italiji, tej enotnosti pa naj tolerantno pomaga v političnem, kulturnem in finančnem pogledu matična dežela. Druge poti ni in je tudi ne more biti!

Bojan Štih  
(Lj. DNEVNIK, 21.IX.85)

### IZ KOCBEKOVEGA DNEVNIKA 1952 V NOVI REVJI '85

Ob Kardeljevem govoru pa sem bliskovito občutil, da je kljub včasih celo ganljivim naporom partije bistvo »ljudske (ali socialistične) demokracije« v urejanju zgolj zunanjega, mehaničnega funkcioniranja življenja, katero se mora razviti le po objektivni mehaniki, ne pa po subjektivni zahtevnosti človeškega bitja. Kljub razčlenjeni sistematiki komunistične demokracije je politična spontanost popolnoma onemogočena, in to z obstojem ene same politične organizacije, oktroiranjem ekskluzivnega svetovnega nazora in s tajno organizacijo politične policije.

Toda ves ta zapleten in pisan mozaik osnovnih, posrednih in vodilnih teles ne odtehta tistega dragocenega občutka sproščenosti, spontanosti, iniciativne možnosti na vse strani, ki jo ima državljani v kapitalistični demokraciji.

Včeraj mi je prijatelj povedal vest, ki me je globoko prizadela, ne tako kot moralno. V. M., ki je decembra začel z obiski pri meni, je udbovski konfident.

Kaj naj storim? Ne moti me tisto, kar sem mu v treh-štirih obiskih pripovedoval, kajti ni dvoma, da sem mu povedal stvari, ki si jih udbovci s slastjo zapisujejo, in prav tako ni dvoma, da si jih je M. še nalašč garniral, da bi se dopadle pasjemu gospodarju, pravim, da me vse to ne moti, pač pa me vznemirja splošen in vedno bolj učinkovit način takšnega modernega policijskega ustrahovanja. Niti Italijani, niti Nemci niso povzročili takšne človeške škode, kakor jo povzročajo satanski načini ubijanja človekove celote, lomljenje njegove moralne suverenosti, poniževanje njegove osebne resnice, zasramovanje njegove notranjosti, drobljenje njegove zavesti, mehaniziranje volje in počasnega, temeljitega odtujevanja samega sebi. Ta špijonski sistem obsega zgolj med Slovenci več deset tisoč ljudi, ubija jim dušo pri živem telesu in hromi najdražje v človeku: nedotak-

ljivo vest, sveto svobodo vesti in duha.

Kaj se je zgodilo? Udeležila se je sindikalnega sestanka učiteljstva treh šol, na katerem so med drugim naenkrat odprli vprašanje religiozne vzgoje, obiska cerkve in verouka v družini. To so storili na tako nenaden in prepaden način, da se učiteljice niso znašle. Vprašanja so bila postavljena v ozračju tiste znane parole: dvema gospodarjema ni mogoče služiti, zdaj povejte, da ste doslej grešile in da (se) boste poslej drugače vedle.

Nova revija, 39/40  
str. 829, 834

### IZGINOTJE KOCBEKOVEGA DNEVNIKA III. (iz dnevnika Radka Poliča 1981)

Tretjega novembra sem zvedel za Kocbekovo smrt. Takoj, še bolj pa po njegovem pogrebu 6. novembra, bleščeče odigrani predstavi dvoličnosti in točenja krokodiljih solza, sem si bil v svesti, da moram čimprej objaviti zgodbo o skrivnostnem izginotju tretjega dela njegovega znamenitega medvojnega dnevnika. Najbrž je o tem še komu pripovedoval; zagotovo je o tem pisal v svojem dnevniku, ki bo prej ali slej zagledal beli dan, toda bolje je slovenski javnosti večkrat razglasiti to težko literarno izgubo kot nobenkrat.

In tako sem sestavek z naslovom Kje je tretji del Kocbekovega dnevnika? 16. novembra odposlal Književnem listom, četrtkovi prilogi Dela. V pismu uredniku sem pripisal, da zaradi občutljivosti sestavka predlagam, naj pred objavo povprašajo pri Kocbekovih najbližjih, če niso morda že odkrili kakšne sledi za izginulim dnevnikom.

Ko prispevek v nekaj naslednjih četrtkih ni izšel, od urednika pa tudi ni bilo nobenega glasu, sem vedel, da ga pač ne bodo objavili.

(Nova revija 39/40 str. 988)

### DEDIŠČINA ZA NAŠE POTOMCE

Oglašam se tudi zato, ugovarjam zaradi vsega, kar bomo, če se stvari bistveno ne spremenijo, zapustili v dediščino svojim potomcem kot »svetlo prihodnost«:



— velikanske devizne in dinarske dolgove in hiperinflacijo

— zavoženo kadrovske, naložbene in kmetijske politike

— neučinkovito gospodarstvo z uto- pično iluzionističnim planiranjem, z nizko izobrazbeno strukturo in nizko storilnostjo

— zastarelo proizvodno tehnologijo in izrabljeno opremo

— visoko brezposelnost in migracijo najpodjetnejših in najspodobnejših delovnih ljudi in izšolanih strokovnjakov

— eksistenčno brezperspektivnost mladine (zaposlitve, stanovanja)

— pozidano, zabetonirano plodno zemljo, onesnaženo ozračje mest, za- strupljeno in izarirajoče okolje

— birokratsko elefantiazo z njenimi privilegiji, njeno interno otopelostjo in zlorabami položaja

— antisocialistično socialno difren- ciacijo in ideološki determinizem

— letargijo šolstva, znanosti in kul- ture

— nazadovanje zdravstvenega, otro- škega in upokojskega varstva in so- cialnega skrbstva

— prevladujočo egoistično jalovost brezobzirnih samosilnikov, prilagodlj- vih stremuhov, podkupljivih grabežljiv- cev in povzpetnikov

— pravno anarhijo, duhovno uboštvo in moralni razkroj.

Vse to pa seveda nima nobene zve- ze s socializmom, ampak se sklada edinole z znanim geslom: za nami ve- soljni potop!

(Nova revija št. 39/40  
str. 1022)  
Draga Ahačič

## POLITIČNEGA DIALOGA

(ŠE) NI

(ali:

identikit nekega sistema)

Usoda socializma je v veliki meri od- visna od tega, v kolikšni meri si bodo ljudje izborili pravico do mišljenja, svo- bode mišljenja in svobode izražanja mišljenja. Torej tudi pravico do proti- mišljenja in proti-govora.

Politični dialog je nujen, ker kot temelj demokracije odpravlja gospostvo nad ljudmi.

Pogoj za takšen dialog je politična kultura, prepričanje, da se je mogoče le tako pogovarjati.

Tako na primer politični dialog ni mogoč, če:

— neka politična skupina s pomoč- jo monopolizacije aparata oblasti mo- nopolizira jezik tako, da ima le ona pravico vse reči, drugi pa ne. Kako naj pride do političnega dialoga v primeru neenakega dostopa do informacij, ne- enakosti sredstev in načina vodenja dialoga ali tam, kjer se nekdo bori z besedami in mislimi, drugi pa s pan- drekom?

— si neka politična skupina prilasti, to je, zahteva zase ključne pojme, kot so: svoboda, demokracija, napredek,

humanost, domovina, vidi sebe kot edi- nega garanta vsega tega in zahteva, da se ti pojmi iz njenih deklaracij ra- zumejo »sami po sebi«, brez stalne verifikacije in analize v vsakodnevni praksi.

— je ena stran nestrpna do vsega, kar ni ona sama, če za nobeno ceno ne prizna svojih napak in neuspehov pri vodenju javnih zadev in kjer zahte- va zase, da ima vedno prav, ker ima v veri v lastno avantgardnost in zgo- dovinsko poslanstvo, svoje poglede na totalno resnico in sebe za zgodovinske- ga arbitra dialoga.

— ena stran krčevito vztraja pri sta- tusu quo, če jo je strah vseh temelj- nih sprememb v družbi, če se izmika konfliktom in javni provokaciji in če se oklepa postrevolucionarnega govo- ra in govori o demokraciji namesto o demokratizaciji, o svobodi namesto o osvobajanju ali o solidarnosti, kot pri- jateljski pomoči, namesto kot boju pot antagonističnimi družbenimi pogoji za tiste, ki ne sodijo v citadelo moči in privilegijev.

— si ena politična stran skuša z verbalno magijo prikrojiti sedanost in preteklost, tam kjer se vede, kot da nekaterih dejstev ni, kjer dejstva za- menjajo politične fraze, parole, klišeji. fiksne ideje, projekcije ali če pride do rušenja semantike in zmešnjave poj- mov, do izlzanosti in izvotlenja jezi- ka in podobno. Stara resnica je: za ster- ilne politike in sterilno politiko je zna- čilna uporaba sterilnega jezika. Sicer pa — ali ni že Orwel dovolj jasno opi- sal, kako totalitarni sistemi manipulira- jo jezik in z jezikom?

— si neka politična skupina izmišlja in etiketira drugače mislečega kot so- vražnika, pa naj bo iz taktičnih ali pa- ranoičnih razlogov, kajti »sovražnik« je le izgovor, da se z njimi izogne osebni, družbeni in zgodovinski odgovornosti in ena od značilnosti vseh nedemokrat- skih sistemov, brez ozira na njihove ideološke in programske cilje.

— se najpreprostejši življenjski in družbeni problemi ideologizirajo, obrav- navajo s politično retoriko in se jim nadenejo ideološki in državni razlogi. Velja pa tudi obratno: z izmikanjem po- litičnemu dialogu imamo opraviti tudi tedaj, če skuša nekdo speljati družbe- ne konflikte na zgolj tehnične, v vsa- kem primeru nepolitične probleme.

Pri nas je zadnje čase prevladalo prepričanje, da so javne tribune, pisma bralcev ali članki v posameznih revijah začetek ali celo znak političnega dialoga. V resnici to, da lahko nekdo jasno pove ali napiše, kar misli, še dol- go ni dialog. Obstojta namreč demokra- tska retorika brez resnične demokra- cije.

Politični dialog je pri nas še vedno okovan v Velik molk. Iz marsičesa lah- ko razberemo, da še nekaj časa ne bo drugače. Žal, kajti če kaj rabimo, je resnično svoboden, nekonformističen jezik in dialog.

(TELEKS, 15.8.85)  
H. Požarnik

## Zakaj empirizem, pragmatizem in duhovna lenoba v ZK

Dobršen del naših družbenih zagat lahko mirne duše pripišemo neprema- gani neprilagojenosti ZK in drugih so- cialističnih subjektivnih sil pogojem delovanja v političnem sistemu samo- upravljanja. Isti vzrok je botroval tudi zastoju v razvoju teoretske moči Zveze kom. in z njim je povezano tudi krha- nje idejne in akcijske enotnosti naših vrst, pasivizacija in demoralizacija ve- likega dela članstva, razcvet oportunitiz- ma in občutek nemoči članstva, da s svojim aktivnim prispevkom k OBLI- KOVANJU in PREVERJANJU politične strategije in taktike ter KADROVSKE POLITIKE V ZK bistveno prispeva h krepitvi socialističnega samoupravnega položaja delovnih ljudi. Ista neprilago- jenost je pri mnogih članih v vodstvu ZK ustvarila pogoje za »ubiranje bliž- njic«, torej za prakso uveljavljanja po- litike ZK prek osebnih zvez s člani iz- vršilnih in upravnih organov države in sisov, poslovnih struktur v družbe- nih dejavnostih in materialni proizvodnji. Vse to je poglobilo empirizem in pragmatizem v praksi ZK in okrepilo odbojnost članov do temeljitega teo- retskega dela.

V času po izvedeni socialistični re- voluciji sta tako delavski razred kot njegova avantgarda pred PROTISLOV- NO NALOGO, v kateri se združujejo funkcije novonastalega vladajočega raz- reda s specifično delavskega razreda, katerega zgodovinsko poslanstvo je: samega sebe ukiniti kot vladajoči raz- red in odpraviti razredno družbo sploh. Nujnost: zavarovati izbojevano novo razmerje razrednih sil.

DELO, Lj., 21. sept. 1985  
(sobotna priloga)

## NAJBOLJŠI POLITIČNI SISTEM

Danes veliko govorimo o nujnosti spremembe političnega sistema in išče- mo vzroke za težave, v katerih smo se znašli, v preveliki okornosti, zaplete- nosti in preorganiziranosti našega po- litičnega sistema, kar je v določeni meri gotovo točno. Vendar naš politič- ni sistem socialističnega samoupra- vljanja nudi mnogo boljše možnosti in pogoje kot mnogi drugi politični siste- mi, da bi delavec resnično lahko nepo- sredno sam odločal o pogojih in rezul- tatih svojega dela, nudi in odpira tudi izredno velike možnosti za humano in demokratično reševanje družbenih protislovij, neskladnosti in konfliktov, za njihovo reševanje po poti samoupra- vnega sporazumevanja in dogovarjanja, po poti samoupravnega usklajevanja različnih interesov in potreb, namesto z vsiljevanjem volje močnejšega in več- jega — kar vse je velika prednost na- šega političnega sistema.

DELO, Lj., 21. sept. 85  
(sobotna priloga)



## Venceslav Sejavec: Pesmi

Goriški pesnik Stefan Tonkli, ki živi kot upokojen duhovnik v Zavodu sv. Družine v Gorici, izdaja zadnje čase vsako leto vsaj po eno pesniško zbirko, vse v samozaložbi in s psevdonimom Venceslav Sejavec. Zadnja knjižica — 13. po vrsti — je izšla 1984 v Gorici pod naslovom *Pesmi*. V knjižici, ki šteje 40 strani, je 35 pesmi.

Pesnika bremenijo že leta, bodočnost mu obeta le žalost, čeprav koplje in seje, bo »težko zazrl še kak klas«. Od življenja je ostalo samo še pričakovanje, »kmalu ugasne zadnja bolečina«. Duša je ubrana na tihoto veselja, ko bo dokončno razočarana nad iskanjem od ranjene mladosti dalje, bo zaklicala: »Dovolj je bridkosti.« Mir najde kot »dar z neba«.

Več pesmi govori o pomladi: v naravi, ki omamlja svet z duhom akacij: »V krasoti stvarstva iščem večne zveze.« Spomladi se vse prerodi, tudi pesnik je ves nov. Ne more

se nagledati lepote Brd, vidi: pa tudi težko življenje na njih.

Več je izpovednih pesmi, v katerih moli in se prepušča Kristusu, izraža ljubezen do domovine, skrb za razrvani svet, ki je zapuščena razvalina kakor Nagasaki, ljudje bi radi odrešili svet brez Boga. V pesmi *Nadiža* želi, naj bi se njeni sinovi vedno izkazali kot junaki. Poje še o Oslavju, Hirošimi, Emavsu, Mojzesu, Judežu,

Zbirka je mnogovrstna, vsebinsko in idejno bogata, prepredena z nemirom in iskanjem, s trdno vero, vse pa je vdelano v prelepo goriško pomladansko naravo. Pesmi so take kot v prejšnjih zbirkah: strogo metrične, razdeljene v štirivrstične kitice z rimo; trije so soneti. Pesniški jezik je plemenita slovenščina, brez kakih novih metafor in pesniških okraskov, saj je Tonkliju važnejša vsebina kot oblika.

## Marcela Bole: Kraški izlivi

Avstralija je bila zadnja celina, na katero so se začeli izseljevati Slovenci. Pred drugo svetovno vojno jih ni bilo tam niti sto, po zadnji vojni pa so začeli tja prihajati politični in ekonomski begunci, dosti pa jih je odšlo tja s Tržaškega ozemlja, ko ni bilo tukaj dela. Zdaj jih je kakih deset tisoč, največ v Melbournu in Sydneyu. V Melbournu imajo od 1955 Slovensko društvo s tiskanim mesečnikom *Slovenski vestnik*, z domom, z Baragovim in Slomškovim domom. Prirejajo kulturne in zabavne prireditve in so poznani tudi med tujci. Podobno delajo drugod.

V Melbournu je izdal koprski izseljenec Humbert Pribac prvo slovensko pesniško zbirko *Bronasti tolkač*, leta 1962, leta 1973 pa v Camberri zbirko *V kljuno golobice*.

Tretja izvirna slovenska pesniška zbirka je izšla za božič 1984 v Melbournu z naslovom *Kraški izlivi*. Napisala in izdala jo je Marcela Bole, ki se je rodila 18. junija 1914 v Šepuljah pri Sežani. Dovršila je osemletno privatno šolo pri šolskih sestrah v Sežani, od tega pet razredov v italijanščini, leta 1930 je dovršila tečaj vedenja na stroj, nato se je izučila za šiviljo, se poročila in naselila v Sesljanu, po vojni je živela na Opčinah in šivala, leta 1954 se je preselila z možem in dvema hčerkama v Avstralijo, v Melbourne, delala kot šivilja v tovarni, zdaj je upokojenka.

Pisati je začela šele v Avstraliji in po lastni izjavi so ji dali pobudo slovenske oddaje radia, sestanki pri Slovenian Art Society, Cerkevno središče in Vestnik, ki je objavljala njene pesmi.

V knjigi *Kraški izlivi* je 92 pesmi, skoraj na vsaki strani ena, saj ima zbirka 104 strani. V prvih 14 pesmih opeva kraške vasi, kamor je zahajala kot dekle na cerkvena prošenja, kjer so plesali in se zabavali. Ne gre za opis in značilnosti teh vasi, ampak za spomine na cerkveni praz-

nik in običaje z njim v zvezi. Dalje opisuje kraško pokrajino, burjo z nevšečnostmi, kraški teran, fantovski nabor, očeta in mater.

V naslednjih pesmih poje o drugi svetovni vojni, o lakoti, ki so jo ljudje trpeli, kako so si pomagali pri kruhu in kavi, o rojstvu hčerk.

Večina pesmi opeva Avstralijo, »našo novo domovino«, ki »razne lepote ima«, in »lepo je tudi v Avstraliji živeti«. Najprej so bile težave zaradi neznanja jezika, potem je prišlo delo, nova hiša, vživali so se v nove razmere, se vključili v slovensko družabno in kulturno življenje, kakor pravi v neki pesmi:

»Zjutraj oče, mati na delo hite,  
otroci si v šoli bistrijo glave.  
Zvečer vsi na vaje: eden gode,  
drugi pleše, tretji poje.«

Slovenci ohranjajo v Avstraliji jezik in običaje, Boletova poje o pikniku Slomškove šole, o društvu Triglav, o srebrnem jubileju Vestnika, o pevcih Glasnikih, o slovenski lepotici 1981 v Melbournu, o nastopih, tekmovanjih in veselicah. Pozdravlja ljubljanskega nadškofa, ki je leta 1983 obiskal avstralske rojake, veliko poje o lepoti avstralske narave, o evkaliptusih, kengurujih in drugih značilnostih. Nekaj pesmi je ljubezenskih, priložnostnih in izpovednih. Posebna in najdaljša je pesem *Mlada vdova tretji rod*. Francki je padel mož v prvi svetovni vojni in jo pustil s hčerko Marijo. Marija je izgubila moža v drugi svetovni vojni pri partizanih in ostala s štirimi otroki. Nemci so ji zažgali hišo in ubili tasta, a tudi mati ji je kmalu umrla. Ko so otroci odrasli, je šel najstarejši v Venezuelo, hčerki v Avstralijo, kamor sta poklicali še mater in najmlajšega brata. Toda mati najrajši misli na dom, »a naj-



lepše, pravi, je na Krasu doma«. Prava balada, zajeta iz resničnega življenja, manjka ji le baladnega prijema.

Pesmi v Kraških izlivih je napisala pesnica samorastnica, ki se je samo prva tri leta v osnovni šoli učila slovensščine. To se ji pozna, zato je njen pesniški izraz preprost, kmečki, tak, kakršnega se je naučila kot deklica doma in pozneje v občevanju s sorojaki, vedno sredi tujega jezikovnega morja. V pesmi **Božji dar** pravi sama o svojih pesmih naslednje:

»Po očetu doto imam,  
da pesem zlagat znam.  
Dobro in slabo vse  
rado podeduje se.

Za študirane ljudi  
moja pesem dobra ni,  
kot Kras preprosta je,  
a resnico ti pove.«

Res, preproste so te pesmi, vendar iz vsake dehti pesničina ljubezen do Krasa, do slovenskega jezika in slovenskih ljudi, do nove domovine Avstralije in uspehov, ki jih slovenski ljudje tam dosegajo, češ »še Slovenca ministra tu poznamo«. Pesmi so razdeljene v kitice po štiri verze in z rimo. V Avstraliji bo knjiga ljudem ugajala, ker jim bo lajšala domotožje in bodo uživali ob opisih avstralskih razmer, ki jih poznajo in soustvarjajo.

Knjiga je zelo lepo opremljena, na koncu pesmi so narodni okraski, kakor so bili v navadi v prejšnjem stoletju. Na ovitku in na naslovni strani je pesničina barvna slika, pod njo kliše cerkve sv. Antona v Šepuljah iz leta 1933.

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneo

## Dr. Pavle Zablatnik: Čar letnih časov

V celovški Mohorjevi založbi je lani izšla zanimiva knjiga dr. Pavleta Zablatnika **Čar letnih časov v ljudskih šegah**, ki podrobneje obravnava stare vere in navade na Koroškem — to je namreč hkrati tudi njen podnaslov.

Knjiga je pravzaprav dopolnila prejšnjo Zablatnikovo o koroških šegah in navadah življenjskega cikla **Od zibelke do groba**, tako da obe sestavljata celotno obravnavo še nepozabljene kulturne dediščine.

Knjiga **Čar letnih časov** je tankočutna in skoraj leposlovna predstavitev nekdanje Koroške, ki je čas še ni popolnoma zasul s prisposodobami napredka, Koroške, katere melodijo še ni preglasil odmev »korakov, po tlaku hitočih«.

Dr. Zablatnik obravnava kulturnozgodovinsko ozadje šeg in navad letnega cikla v luči sodobnega primerjalnega narodopisja. Izhaja namreč iz prepričanja, da niso vsi ljudski običaji plod naših tal, da je treba iskati korenine nekaterih zelo daleč, celo v starem Egiptu.

Čari letnih časov se vrstijo od zimskih do pomladnih, v igrednih, od poletnih do jesenskih. Cel potek človekovega življenja. Na Koroškem se zdi, da je bilo in je ponekod še poskrbljeno za skoraj vsak dan preprostega človeka, ki je zvest veri in močem narave, s katero živi v sožitju.

Dr. Zablatnik je od kraja do kraja odkril veliko novih in zanimivih navad in jih povezal s starodavnimi in že ob-

ravnanimi. Temeljito je preučil gradivo raziskovalcev in etnologov, med temi delo Vinka Möderndorferja in Matije Majarja in sploh vseh, ki so kaj prispevali koroški narodni zakladnici. Poglobljeno obravnavo potrjuje tudi obširna bibliografija; iz navedenih del s presenečenjem ugotovljamo, da dr. Zablatnik ni prezrl niti našega patra Alasia da Sommaripa kot tudi ne marsikateriga vira starih nabožnih besedil.

Posebna pozornost naj velja manj znanim področjem ljudskega izročila —

Vinko Beličič

Vinko Ošlak

Boris Pahor

Alojz Rebula

### SLEDOVI DRAGE

Knjiga, ki se bere napeto kot detektivka, je naprodaj v slovenskih knjigarnah v Trstu, Gorici in Celovcu.

Naročite jo lahko tudi na naši upravi.

dr. Zablatnik ni pri tem pozabil na otroke in njihovega doživljanja praznikov, običajev, s katerimi so povezane posebne igre in obredi. Avtor obravna-

va nastope otrok v koroških šegah s posebno pozornostjo, pri čemer upošteva vsa znana izročila.

Zanimivo, da se dr. Zablatnik ne ustavlja dlje pri pustu, ki je res morda zadnji običaj, ki se marsikje umika pred kužno zasebnostjo. Pust je tudi namreč najbolj obravnavan čas v okviru šeg in navad Slovencev. Avtor **Čara letnih časov** pa se raje posveča obredom, ki tonejo v mrak preteklosti in so, kar je sila čudno, izročilo skoro vsakega kraja na Slovenskem. Če bi običaji lahko pričali o našem izvoru, tedaj bi brez pomisleka lahko uokvirili Slovence v eno samo celoto, pri kateri je šele razseljenost po današnjem ozemlju poskrbela za novosti in spremembe. Toda brez zamere pri tistih, ki mislijo drugače.

Če pozorno sledimo izročilu, ki nam ga je o ljudskih šegah na Koroškem posredoval dr. Zablatnik, skušamo ne hote povezati koroške z našimi obredi, običaji in celo pesmimi. Za Primorsko lahko neposredno poudarim, da se ljudsko izročilo marsikje ujema, in to celo do take mere, da bi lahko marsikateri etnolog pomislil na študijo, ki bi obsegala tudi primerjavo ene same šege na celotnem slovenskem ozemlju.

S **Čarom letnih časov** pa je dr. Zablatnik že opravil temeljno delo, za katero želimo, da bi njegova prva naloga bila ta, da navduši mlade, da bi se ravnano tako posvečali iskanju takih zakladov.

ESTER SFERCO



# čuk na obelisku

## Agencija za pomirjenje živcev

S hudičem ne bom jedel iz iste skledе, četudi mi dajo še tako dolgo žlico.

Le Roy Ladurie

### VESEL DOGODEK V HIŠI DELA

Na vratih DELA, Glasila Komunistične Partije Italije za slovensko narodno manjšino, je sredi novembra zažarel roza flokec. Srečnemu očetu DELU se je rodila hčerka, Glasilo Zveze komunistične mladine Italije. Pupišče ima sicer strašno ime, PEST, a v telo ga ni kdovekaj. Čestitkam, ki prihajajo od vsepovsod, se je pridružil tudi ČUK. S šopom vrtnic, rdečih kot zajčja kri, je potrkal na vrata na ulici Capitolina in se sklonil nad zibelko: Zdravje in mleko kravje! Seveda mala PEST ni mogla priti na svet kdove kako rožnata in bunkasta, ko pa z zdravjem njegoga očeta ni najbolje. Še se ni povsem znebil kominformskega išiasa (sciatica) in vse od rojstva se ne more izvleči iz

hude anemije. Toda rodila se je naša PEST cela, prav z vsemi organčki, rečem vam, suha sicer, ne preveč iskriva, a tudi ne preveč mrtva, kar živahna, vsa spetičevska: kakor izrezana iz očeta. A v zameno je glasno zajokala. Napredno je zajokala nad vsemi revami tega našega sveta, nad vojno Irak-Iran, nad bojem Farabundo Marti v Salvadorju, nad Pinochetovim terorjem v Čilu, nad sramotanjem homoseksualcev zaradi AIDSa itd. A najbolj se je, tišče tudi prste na nožicah v pest, zjokala tudi nad čim drugim, na primer nad Afganistanom, toda začeli so prihajati gostje. Direktorju DELA je bila tako všeč, da jo je nekaj časa vozil v vozičku po sobi. Senatorka Grbčeva si jo je pritisnila na prsi in jo obsula s poljubi. Neki italijanski poslanec KPI jo je dvignil v zrak: EVVIVA LA NOSTRA PUGNETTA (na anagrafu so jo namreč krstili PEST - PUGNETTA)! Potem je prišla skupina mladih slovenskih komunistov s posebnim darom: s cucljem znamke »Protislovenski-skupnosti«. Mala PEST ga je začela vleči, da je kar cmokalo. Kmalu bo imeja lička na balon. A od nje moramo pričakovati kaj več od spetičevske očarljivosti. Njen naslov — kje najdete takšnega v slovenski zgodovini? — obeta prav boksarsko bojevitost.

ČUK je zaenkrat naročil zanjo čestitke na radiu TRST-A in KOPER s pesmijo: Jaz sem mala žogica, žogica, nogica.

## pisma pisma

bolj boli kakor pa razveseljuje? In kaj G. V. vtika v to pisanje politikanstvo? Le kako se nas more istovetiti s komunisti?

Upamo, da smo s temi odstavki resnico pojasnili in si ostanemo z »Mladiki« in dopisniki prijatelji.

Za odbor »Spominskega sklada škofa Rožmana«:

Predsednik inž. Jože Zelle  
Odbornika: Janez Prosen in  
John Petrič

Pismo, ki smo ga objavili v 5/6 številki, nas ni obvezovalo, vendar smo ga objavili, ker je bilo podpisano in avtor zanesljiva in znana oseba. Vsekakor smo z objavo omogočili razčiščenje.

Uredništvo

### JAVNO VPRAŠANJE

Dragi urednik,

pred tremi mesci sem se oglasil o venetski aferi, a sem doživel cenzuro. Ker le želim prizadetim postaviti javno vprašanje s prošnjo za javni odgovor, te prosim za objavo mojega avgustovskega pisma prijatelju Slavku Fras-u. Popraviti pa moram napako, ki sem jo v njem v hitrici zagrešil: prispevka, ki ju navajam, sta bila objavljena po e-

den v Naših razgledih in v ljubljanskem Delu.

Zahvaljujem se za objavo

Pavle Merku

Tov. Slavko Fras  
Glavni urednik Naših razgledov  
P.P. 188

YU 61001 LJUBLJANA

Trst, 13. avgusta 1985

Dragi Slavko,

Ti pišem, ker poznam Tvojo občutljivost za kulturne probleme in ker so Naši razgledi pred kratkim z dvema posegoma že obravnavali snov, v zvezi s katero se oglašam. Gre za večno premevanje drugačne etnogeneze (o stalnosti teh pojavov je prav pred kratkim spregovoril Andrej Pleterski), s katerim si dajejo številni nemirneži pri nas in povsod drugje duška. Prebral sem z zanimanjem in z zadovoljstvom prispevka, s katerima sta se v NR oglašala Peter Stih in Andrej Pleterski: prispevka sta bila nujna že zavoljo zbeganosti, ki jo pri nepripravljenih bralcih povzročajo »genialna« protizgodovinska odkritja tega ali onega, pa naj gre za skandinavsko, za etruščansko ali za venetsko genezo Slovencev. Pleterski je tudi pravilno podčrtal težave, ki jih vprašanje naše etnogeneze postavlja strokovnjakom, ne da bi postavile (in ne da bi mogle postaviti) na laž doslejšnje temeljne ugotovitve zgodovinskih

ved, med katere spadata tudi arheologija in jezikoslovje.

Ali so vzrok teh blodenj neuravnovesenost njih avtorjev ali neplemenite špekulacije, naj presodi, kdor je za to poklican. Prepričan sem pa, da ne bo nihče dosegel pri avtorjih teh blodenj spoznanje, da so na napačni poti. Moje vprašanje je drugo in v odgovor bi rad kako pojasnilo: prej kot avtorji teh teorij in njihove jeznorite obrambe, so za zmedo, ki jo povzročajo pri najbolj ranljivem delu javnega mnenja, odgovorni založniki, prav tako dunajski Korotan kakor koprski Lipa, ki je vzdignila bandero etruščanske vere, ljubljansko Delo, ki sponzorizira venetsko varianto etruščanskega spreobrnjenca, in še prej tržaški Novi list, ki je pred leti radodarno podpiral skandinavsko teorijo in je danes z ljubečo naklonjenostjo pristopil k venetski Besedi. Pred davnimi leti — zagledanost Novega lista v skandinavsko možnost se je bila komaj začela — sem z zasebnim pismom opozoril odgovornega urednika na veliko odgovornost, ki jo prevzame pred slovensko kulturo, s tem da ustvarja zmedo med preprostimi bralci. Urednik mi ni privoščil odgovora in vztraja še danes pri svojem. Kaj se skriva za takim početjem založnikov in urednikov? Gmotne špekulacije? politične namere? pomanjkljiva izobrazba? kulturna neodgovornost? ali mešanica teh vzrokov?

Pavle Merku



# zasmehindobrovoljozasmeh

Rudi, pravi dolgin, gre s prijatelji v kino. Ko so se že vsi posedli, zatuli iz ozadja glas: »Usedi se!«

Prijatelj svetuje Rudiju, naj vstane, da bodo vsi videli, da je košarkarske višine. Pa zatuli spet isti glas: »Ali miliš vso predstavo stati na sedežu?«

\* \* \*

Močna gospa je udarila tatu z likalnikom in ga vrgla na cesto, ko je hotel udreti v stanovanje.

Policijski komisar ji je čestital, da je tako prisebna in močna.

»Sem mislila, veste, da je končno moj mož prišel domov.«

\* \* \*

Mož je prišel domov in ves divji rekel ženi: »Najin sin je tat. Imel sem štiri bankovce po pet tisoč v žepu in zdaj dva manjkata.«

Mama ga je hotela pomiriti in mu je rekla: »Nikar kar tako ne obsojaj. Lahko bi ti jih vzela jaz.«

»Nemogoče, če bi ti prišla do mojih žepov, zdaj tudi enega ne bi bilo več v njih.«

\* \* \*

»Doktor, čutim bolečine, v desni nogi me zbada ...«

»To ni nič, to je samo znak starosti.«

»Tega vam pa ne verjamem, doktor. Leva noga je prav tako stara kot desna, pa me nič ne boli.«

\* \* \*

Debel gospod stoji proti poldne pred ograjo šolskega poslopja.

Sluga se mu vljudno približa in vpraša: »Oprostite, gospod, kaj čakate o troka?«

Ta pa je zamišljen v nekaj drugega in reče: »Ne, ne, po naravi sem tak.«

iz raporta.

»Dva dni zapora vojaku XY. Vzrok: rigal je kakor osel in oponašal glas gospoda polkovnika.«

\* \* \*

V zelo luksuzni izložbi kožuhovinarstih plaščev je lastnik izobesil opozorilo:

»Gospa, ki se ustavljajo pred izložbo, prosimo, naj ne zdihujejo tako glasno, da ne orosijo kristala izložbe.«

\* \* \*

V restavracijo vstopi gospa in se obrne na natararja: »Mi lahko poveste, če je gospod Peric tukaj?«

Natarar: »Gospod Peric? Čakajte ... A morda je to tisti grdi mali starček z vijoličastim nosom ...«

Gospa: »Da, je že pravi!«

Natarar: »Tamle dol sedi na levo v drugi sobi.«

Gospa: »Hvala. A moram vas opozoriti, da moj mož ni ne star, ne majhen, ne grd in ni imel nikoli vijoličastega nosu.«

\* \* \*

»Če bi ti našel denarnico, polno denarja, bi jo nesel v Urad za najdene predmete?«

»Kakšno vprašanje!«

»Jaz tudi ne!«

\* \* \*

»Mama, to kosilo mi ni všeč.«

»Tiho bodi in jej! Čez dvajset let boš pa ženi govoril, kakšna odlična kuharica da sem bila.«

\* \* \*

»Kako kaj z zimskim turizmom, oče?«

»I tako po sporazumu: kadar žičnice delajo, je zima pokvarjena; če je zima dobra, so pa žičnice pokvarjene.«

Lilijana, lepo dekle, je prišla na avtobus z majhnim bulldogom v naročju.

Mladenič bi ji rad delal komplimente: »Blagor tebi, kuža, ki si v naročju tako lepe gospodične. Dal bi vse, da bi bil na tvojem mestu.«

»Se vidi, da prav nič ne veste, kam greva,« je rekla gospodična smehljaje.

»Kam?«

»K živinozdravniku, da mu bo odsekal rep.«

\* \* \*

Pri zdravniku.

»Toda vi, kaj ne veste, da imate namoljeno koleno in tri rebra zlomljena. Kako pa da ste šele zdaj prišli?«

»Ah, veste, vsakokrat, ko rečem, da me kaj boli, moja žena pravi, da moram nehati kaditi.«

## Slovenska družina ima na mizi MLADIKO

Nadarjen dirigent je začel dvoriti gospodični iz boljše družbe, ki je bila očarljiva, a zelo neuka.

»Poznate Bacha?« je vprašal mladi muzicist.

»Bach? — je ponovilo dekletce. — Ni mi čisto novo to ime, a ta trenutek se ne morem spomniti, na katerem sprejemu so mi ga predstavili.«

\* \* \*

»Zakaj se po klancu navzdol ne sme prehitevati?«

»Zato ker navzdol vsak lahko hitro vozi.«

\* \* \*

Vlak je prišel čez mejo. Toni, ki ni vedel, kaj je to carina, poslušal carinika: »... Imate cigarete, alkohol, čokolado, kavó ...«

»Hvala za skrb, gospod,« odgovori Toni, »z vsem sem se še pravi čas za ložil.«

*Od obrtniških izkušenj  
v trgovinsko dejavnost*

# Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

*Prodajalna:*

**TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390**

*Dom in delavnica:*

**Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326**

**POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!**

## Listnica uprave

PODPORNO NAROČNINO je nakazal dr. Lojze Škerl iz Trsta, 50.000 Lir.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD:

Angela Živic 7.000 Lir, Grazia Cherdol 20.000, Savo Cunja 1.000, N. N. 50 tisoč Lir, Teofil Simčič 20.000, N. N. 1.000 šilingov.

Ob razstavi Toneta Kralja v Peterlinovi dvorani je Libero Polojaz daroval 100.000 Lir za Slovensko prosveto.